

ŠOLSKI CENTER CELJE
SREDNJA ŠOLA ZA STROJNIŠTVO, MEHATRONIKO IN MEDIJE

RAZISKOVALNA NALOGA

**MORA BITI UMETNOST
KRITIZIRANA, DA SE SČASOMA
IZBOLJŠA?**

Avtorici:
Samanta ŠALAMON, M-4. e
Nika DROVENIK, M-4. e

Mentorica:
Natalija TALAN FOŠNARIČ, mag. manag. izobr.

Celje, marec 2022

IZJAVA*

Mentorica Natalija Talan Fošnarič v skladu z 20. členom Pravilnika o organizaciji mladinske raziskovalne dejavnosti »Mladi za Celje« Mestne občine Celje, zagotavljam, da je v raziskovalni nalogi z naslovom Mora biti umetnost kritizirana, da se sčasoma izboljša?, katere avtorica je/so Samanta Šalamon in Nika Drovenik:

- besedilo v tiskani in elektronski obliki istovetno,
- pri raziskovanju uporabljeno gradivo navedeno v seznamu uporabljene literature,
- da je za objavo fotografij v nalogi pridobljeno avtorjevo dovoljenje in je hranjeno v šolskem arhivu,
- da sme Osrednja knjižnica Celje objaviti raziskovalno nalogo v polnem besedilu na knjižničnih portalih z navedbo, da je raziskovalna naloga nastala v okviru projekta Mladi za Celje,
- da je raziskovalno nalogo dovoljeno uporabiti za izobraževalne in raziskovalne namene s povzemanjem misli, idej, konceptov oziroma besedil iz naloge ob upoštevanju avtorstva in korektnem citiranju,

Celje, 30. 3. 2021

žig šole

Podpis mentorja

Podpis odgovorne osebe

POJASNILO

V skladu z 20. členom Pravilnika raziskovalne dejavnosti »Mladi za Celje« Mestne občine Celje je potrebno podpisano izjavo mentorja (-ice) in odgovorne osebe šole vključiti v izvod za knjižnico, dovoljenje za objavo avtorja (-ice) fotografskega gradiva, katerega ni avtor (-ica) raziskovalne naloge, pa hrani šola v svojem arhivu.

POVZETEK

Namen naloge je pojasniti pomen in vlogo umetnostne kritike, njenih vplivov na posameznika in raziskati načine soočanja z njo. Želimo ugotoviti in predvsem poudariti različne poglede (individualne, skupnostne in družbene) na umetnost ter raziskati, kje odpirajo potencial za rast posameznika. V raziskovalnem in teoretičnem delu naloge je bilo potrebno raziskati različne vidike uporabe umetnosti in principe umetnostnega izražanja: pomoč z umetnostjo oziroma umetnostno terapijo, umetnost kot sredstvo komunikacije in izkustvenega učenja, umetnost kot medij povezovanja, umetnost v vlogi refleksije in kritičnosti družbe. V nalogi so bile raziskane tudi različne veje ustvarjalne naravnosti. Omenjeno se združi v iskanje potenciala umetnostne kritike. Slednje privede do odločilne točke, ki pod vplivom umetnosti omogoča svobodnejše eksperimentiranje z lastnimi pojmi in s potmi, z navadami, mišljenjem in s čustvi. S tem podpira pozitivne spremembe, učenje in razvoj posameznika skozi ustvarjanje. Raziskovalni del naloge predstavlja analizo človekovega dožemanja kritike, hkrati pa skozi anketo udeležence preizkuša v poznavanju temeljnih umetnostnih del. Rezultat anketnega vprašalnika ponudi boljši vpogled v splošno razmišljanje in vodi do spoznanja, da je velik del raziskave precej relativen glede na miselnost slehernega človeka.

Ključne besede: umetnost, umetnostna terapija, področja umetnostnega izražanja, umetnostna kritika, samokritika.

ABSTRACT

This thesis aims to explain the meaning and role of art criticism and its impact on an individual. It also explains ways of facing that criticism. We want to identify and, above all, highlight the different aspects (individual, community and societal) of art, and explore where they open up the potential for individual growth. In the empirical and theoretical part of the thesis, it was necessary to browse different aspects of the use of art and the principles of artistic expression beforehand: with the help of art, in other words, art therapy, art as a means of communication and experiential learning, art as a medium of integration, art in the role of reflection and criticality of society. The theoretical part of the thesis was also a preliminary exploration of the different aspects of using art and the principles of artistic expression. The thesis also explores the different branches of creativity, which is joined in search of the potential of art criticism. The latter leads to a decisive point which, under the influence of art, allows freer experimentation with one's notions and ways, habits, thinking and emotions. Thus, supporting positive change, learning and personal development of an individual through creativity. The empiric part of the assignment presents an analysis of the human perception of criticism, while at the same time, through a survey, it tests the participants' knowledge of fundamental works of art. The result of the questionnaire gives a better insight into the mindset of the crowd and leads to the realization that much of the research is quite relative to the mindset of an individual.

Keywords: art, art therapy, areas of artistic expression, art criticism, self-criticism.

KAZALO VSEBINE

POVZETEK

1 UVOD	1
1.1 RAZISKOVALNI PROBLEM	1
1.2 HIPOTEZE	1
1.3 RAZISKOVALNE METODE	1
2 TEORETIČNI DEL	2
2.1 UMETNOST	2
2.2 POMEN UMETNOSTI	2
2.3 PODROČJA LIKOVNE UMETNOSTI	3
2.3.1 Slikarstvo	3
2.3.2 Ilustracija	4
2.3.3 Kiparstvo	4
2.3.4 Grafično oblikovanje	5
2.3.5 Arhitektura	6
2.3.6 Literatura	7
2.3.7 Glasba	8
2.3.8 Moda	8
2.3.9 Film	9
2.3.10 Gledališče	9
2.4 UČINKI UMETNOSTI NA POSAMEZNIKA	10
2.4.1 Umetnostna terapija	10
2.4.2 Vzgojna vrednost estetske izkušnje	11
2.5 KRITIKA UMETNOSTI	12
2.5.1 Pomen kritike	12
2.6 VRSTE KRITIKE	12
2.6.1 Samokritika	13
2.7 RAZUMEVANJE KRITIKE	13
2.7.1 Učinki kritike na posameznika	14
3 RAZISKOVALNI DEL	14
3.1 ANALIZA	14
3.1.1 Spol	15

3.1.2 Starost	15
3.1.3 Katera področja umetnosti bolj poznate?	16
3.1.4 Na katerem področju ste tudi vi umetnik?	17
3.1.5 Kako pogosto ustvarjate?	18
3.1.6 Ali pokažete svoje ustvarjanje družini ali prijateljem?	18
3.1.7 V polju označite ustrezno trditev.	19
3.1.8 Ali svoja ustvarjena dela skrivate pred ostalimi ljudmi zaradi strahu pred kritiko?	23
3.1.9 Ali prepoznate avtorje naslednjih umetniških del?	24
3.1.10 Kaj je po vašem mnenju vzrok za napredek v nekem časovnem obdobju?	27
3.1.11 Ovrednotenje hipotez	27
4 UGOTOVITVE IN ZAKLJUČEK	29
5 VIRI IN LITERATURA	30

KAZALO SLIK

Slika 1: Ilustracija Petra Zajca, Beatrix Potter	4
Slika 2: Michellangelov kip Davida	5
Slika 3: Logotip podjetja Apple, Rob Janoff	6
Slika 4: Jože Plečnik, Poslopje Ljudske posojilnice	7
Slika 5: Kolekcija dizajnerke Gabrielle “Coco” Chanel	8
Slika 6: Film Dunkirk ustvarjalca Christopherja Nolana	9

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Spol anketirancev	15
Graf 2: Starostni razpon anketirancev	15
Graf 3: Poznavanje umetnostnih področij	16
Graf 4: Področje umetnostnega izražanja anketirancev	17
Graf 5: Povprečna pogostost ustvarjanja	18
Graf 6: Povprečno deljenje umetniških izdelkov med svoje	18
Graf 7: Kritično ocenjevanje svojega dela	19
Graf 8: Pogostost prejemanja kritike	20
Graf 9: Odprtost sprejemanju kritike	20
Graf 10: Pozitiven vpliv kritike na ustvarjanje anketirancev	21
Graf 11: Negativen vpliv kritike na ustvarjanje anketirancev	22

Graf 12: Dobra namembnost kritike glede na razvoj sveta	23
Graf 13: Skrivanje ustvarjenih del pred ostalimi ljudmi zaradi strahu pred kritiko.....	23
Graf 14: Poznavanje avtorja dela Poletje	24
Graf 15: Poznavanje avtorja dela Neznana ženska	25
Graf 16: Poznavanje avtorja dela The Muse.....	25
Graf 17: Poznavanje avtorja kipa David.....	26
Graf 18: Poznavanje avtorja objekta Ljudska posojilnica	26
Graf 19: Vzroki za napredek v nekem časovnem obdobju po mnenju anketirancev.....	27

1 UVOD

Odkar obstaja človeštvo, nas spremlja umetnost. Je nesestavljen mozaik v človeku, zato je zmeraj našla svoj izraz. Rojeva jo tako užitek prijetnosti kot zakoreninjenost tegob. Lahko si jo predstavljamo kot plat miselnega procesa posameznika, s katero beži od surove realnosti. Je nekakšen zasilni izhod iz blodnjaka življenja preko izlivanja spoznanj. Sama po sebi prvovrstno sprošča nastale protiuteži, ob tem pa nudi globlje razumevanje stvarnosti.

Zaradi relativnega razumevanja njenega pomena se slej ko prej pri vsakem umetniškem ustvarjanju srečamo tudi s kritiko, sprejemanje katere je za vsakogar težko. Vrednotenje vizualne podobe običajno omejimo v kontekstu estetike oziroma teorije lepote. V umetnikovem življenju je kritika ključna, ker naj bi sčasoma izboljšala njegovo delo. Mora biti torej umetnost kritizirana, da se sčasoma izboljša? Zastavljeno vprašanje se zdi preprosto, a nanj ni samoumevnega odgovora.

Cilj raziskovalne naloge je dokazati, da se človek skozi čas razvija, kakor se tudi njegovo ustvarjanje. Kritika mora biti konstruktivna in na takšni človek lahko gradi. Negativna kritika velikokrat doseže le to, da umetnika zatre, zato mora vedno biti spoštljiva in argumentirana. Ugotoviti želimo, kakšen je odnos posameznika do mnenja in relevantnih komentarjev drugih ljudi, ali kritika vpliva na oblikovanje človekovega značaja in stališč, kako človek občuti možnost eksperimentalnega spopadanja z njo preko različnih pristopov, ter ali bi bilo smiselno na tem področju uvesti morebitna izobraževanja, namenjena krepitvi samozavesti. Z raziskavo želimo opozoriti na različne vidike uporabe umetnosti, v končni fazi pa ponuditi temelj, na osnovi katerega bi pobudno začeli vpeljevati spremembe v izobraževalnih institucijah in posledično tudi širše. Sprejemanje kritike je kompetenca, ki bo z razvijanjem ustvarjalnih dejavnosti v prihodnosti vse pomembnejša.

1.1 RAZISKOVALNI PROBLEM

Umetnost ljudje različno razumemo, saj smo pri njenem prepoznavanju prisiljeni izhajati iz svoje notranjosti. Posledično ne sledimo vzorcem in navodilom drugih, pri čemer prihaja do različnih pogledov na končni produkt. Zanima nas, kakšen vtis pusti kritika na posameznikovo ustvarjanje, ali se ljudje sploh zmenijo zanjo in ali so umetniki sami po sebi samokritični.

1.2 HIPOTEZE

Hipoteza št. 1: Kritika umetnosti vpliva na njeno izboljšanje.

Hipoteza št. 2: Na ustvarjanje petdeset ali več odstotkov ljudi mnenje drugih pozitivno vpliva.

Hipoteza št. 3: Umetnike kritika potre in jih osiromaši veselja do likovnega izražanja.

Hipoteza št. 4: Večina umetniških del zaradi samokritičnosti umetnikov ni dostopna javnosti.

Hipoteza št. 5: Posamezniki so pogosto deležni kritike.

1.3 RAZISKOVALNE METODE

Namen raziskovalne naloge je s pomočjo ankete, strokovne literature in razpoložljivih podatkov na spletu raziskati, ali kritika umetnosti vpliva na njeno izboljšanje. Tako bomo lažje potrdili ali ovrgli hipoteze.

Anketni vprašalnik je bil sestavljen s pomočjo spletne aplikacije Google Forms in so ga reševali dijaki Srednje šole za strojništvo, mehatroniko in medije ter njihovi znanci in prijatelji. Anketa je bila naslovljena tudi na osebe, ki delujejo na področju umetnosti oziroma digitalnega oblikovanja. Deljena je bila znotraj dveh skupin spletnega omrežja Facebook: Slovenske oblikovalke in oblikovalci ter Grafični oblikovalci. Na anketo so se odzvali 203 anketiranci v vseh starostnih skupinah, kar je pripomoglo k raznolikosti odgovorov. Odločitev za anketo je temeljila na predpostavki, da z njo pridobimo informacije, ki jih ne najdemo v literaturi. Poleg tega je prednost ankete tudi, da naenkrat dobimo veliko podatkov. Nasprotno pa je ena izmed njenih slabosti negotovost o odkritosti anketirancev, saj lahko vprašanja sugerirajo odgovore, zlasti kadar gre za vprašanja zaprtega tipa. Anketiranju so sledile analiza, statistična obdelava in interpretacija pridobljenih podatkov.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 UMETNOST

"Umetnost je vzvišeno poslanstvo človeka, napor misli, ki skuša razumeti svet in ga razložiti".

Auguste Rodin

Umetnost je navadno opredeljena kot skupek vseh dejavnosti človeka, ki niso neposredno povezane s preživetjem in z razmnoževanjem in jih ne opredelimo kot znanost. Preko umetniških del človek po navadi izraža svoja čustva in svoje dojemanje okolice, odnos do sveta. Z besedo umetnost danes razumemo vse tiste dejavnosti, katerih namen je ustvarjanje del z estetsko vrednostjo. Pogosto nima praktičnih ciljev (Wikipedija, 2021).

2.2 POMEN UMETNOSTI

Umetnost je kulturni oziroma družbeni pojav, ki si ga lahko predstavljamo kot eno izmed možnosti razlage sveta, v katerem človek živi in deluje. Tako kot to velja na primer za znanost (filozofijo in religijo), združuje umetnostna dejavnost racionalno in intuitivno plat miselnega procesa, le da je pri tem izpostavljen pojem "lepega" kot osnovni kriterij uspešnosti. Vedo, ki uspešnost med ljudmi preučuje in vrednoti, imenujemo estetika (Vloga in pomen umetnosti, 2018).

Kot posledica premika od univerzalnih kategorij človečnosti k vprašanju specifičnosti eksistence posameznika predstavlja bistvo filozofske zasnove koncepta avtentičnosti, stranpoti globinsko psihološkega in filozofskega iskanja odgovora na vprašanje, kaj je izvor avtentičnosti v osebi (Kroflič, 2008).

Umetnost vsak razume drugače, kar pogosto vodi do nasprotujočih mnenj. Nedvomno pa je namenjena duhovnemu uživanju, dojemanju in osebemu uživanju. Je zvesta spremljevalka človeka na vseh stopnjah njegovega kulturnega razvoja. Upira se sedanjosti in izraža odnos do svojega časa, vrača se tudi v preteklost, zaradi česar uporablja zgodovinske ideje, v prihodnosti pa razmišlja o človekovi usodi v času, ki šele prihaja.

Umetnost je lahko mnogokrat nadvse primeren most za izražanje prikritosti, ki tarejo človeško dušo, je pot, kjer se posameznik poda skozi proces doživljanja, izražanja, refleksije in ustvarjanja z umetnostnimi izraznimi sredstvi. Ob poslušanju glasbe začnemo nezavedno prepevati ali se gibati z njo, če je pred nami kos papirja in barve, bomo začeli čečkati in ustvarjati. Predvsem v čustveno intenzivnih situacijah se zatekamo k umetnosti. Kadar smo izjemno veseli ali pa zelo žalostni, odpremo svoja srca in izrazimo svoja čustva skozi umetnostni proces (Caf, 2008).

2.3 PODROČJA LIKOVNE UMETNOSTI

Večino umetnosti, odvisno od tega, kako jo definiramo, lahko na splošno razvrstimo v deset kategorij:

- slikarstvo
- grafično oblikovanje
- ilustracija
- kiparstvo
- literatura
- arhitektura
- film
- glasba
- gledališče
- moda

Te vrste umetnosti so osnovne, kombinacija starih in novih, ki so oblikovale zgodovino umetnosti in našo skupno kulturo. Seveda se lahko umetniško izražamo tudi na druge načine. Nekaj primerov bolj obskurnih oblik umetnosti zastopajo šivanje, lončarstvo in celo žongliranje. Umetnost se je z leti razvijala in spreminjala, vendar način, kako ustvarja povezave in pripoveduje kulturno pomembne zgodbe, ne bo nikoli izginil (The 10 Essential Types of Art to Know, n. d.).

2.3.1 Slikarstvo

Slikarstvo je temelj vsega, kar mnogi ljudje štejejo za umetnost, od jamskih poslikav do katedral. Slika je umetniško delo, ki s pomočjo pigmentov ustvarja vzorec na platnu ali papirju. Akvarel, akril in pasteli so različni mediji, s katerimi lahko ustvarimo sliko. Slikarstvo je vrsta umetnosti, ki običajno polni muzeje, umetniške galerije in naše domove. Nastalo je v prazgodovini, ko so nomadski ljudje (pogosto znani kot jamski ljudje) ustvarjali ilustracije na stenah jam. Najstarejše znane slike so ustvarili ljudje, ki so živeli pred več kot 42.000 leti v Španiji. Slikarstvo se je od prvih jamskih slik drastično razvilo in se razvija še danes. Nekateri znani slikarji so Pablo Picasso, Vincent van Gogh in Claude Monet. Eno najpomembnejših obdobjev v novejši zgodovini slikarstva je nedvomno renesansa. Označuje obdobje od 14. do 17. stoletja v evropski kulturi, v katerem so ustvarjali plodni umetniki. Od takrat so se pojavila številna pomembna umetniška gibanja, kot so impresionizem, pop art in nadrealizem (The 10 Essential Types of Art to Know).

2.3.2 Ilustracija

Ta sodobni umetniški slog se pogosto pojavlja v knjigah, videoigrah in digitalnih modelih. Tradicionalno je ilustracija interpretacija besedila v vizualni obliki. Nekoliko drugačna je digitalna ilustracija, ki predstavlja upodobitev umetniškega dela v grafični obliki. Ilustracijo včasih enačijo z grafičnim oblikovanjem, vendar je med njima razlika. Grafično oblikovanje se osredotoča na digitalno pripovedovanje zgodb, ilustracija pa na ustvarjalno interpretacijo besedila. Znani ilustratorji so Maurice Sendak, Beatrix Potter in Hayao Miyazaki (The 10 Essential Types of Art to Know).

Slika 1: Ilustracija Petra Zajca, Beatrix Potter
Vir: <https://www.britannica.com>

Umetnost ilustracije se je začela predvsem kot risbe v otroških knjigah ali vodnikih. Ta umetniški slog se je z razvojem tehnologije močno razvil in povečal svojo priljubljenost. Z naraščajočo priljubljenostjo videoiger je ilustracija postala stalnica pop kulture in zabave (The 10 Essential Types of Art to Know).

2.3.3 Kiparstvo

Ta klasična umetniška oblika sega v čas pred prvo jamsko sliko in je priljubljena še danes (The 10 Essential Types of Art to Know).

Kiparstvo je veja upodablajoče umetnosti, ki deluje v treh dimenzijah oziroma oblikuje volumen. Trajni kiparski proces se je prvotno uporabljal za rezljanje (odstranitev materiala) in modeliranje (dodajanje materiala) v kamnu, kovini, keramiki, lesu in drugih materialih, a je modernizem pripeljal v kiparski proces skoraj popolno svobodo materialov in procesa. Za odstranjevanje se lahko uporabljajo najrazličnejši materiali, s kombinacijo tehnologije rezbarjenja, sestavljanja z varjenjem ali modeliranjem, ulivanja ali litja (Kiparstvo, 2021).

Prvi znani kip je bil odkrit v Nemčiji in datira v obdobje paleolitika okoli 35.000 let pred našim štetjem. Med zgodovinsko znanimi kiparji so Michelangelo, Auguste Rodin in v zadnjem času Damián Ortega (The 10 Essential Types of Art to Know).

Slika 2: Michellangelov kip Davida
Vir: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Wikipedija>

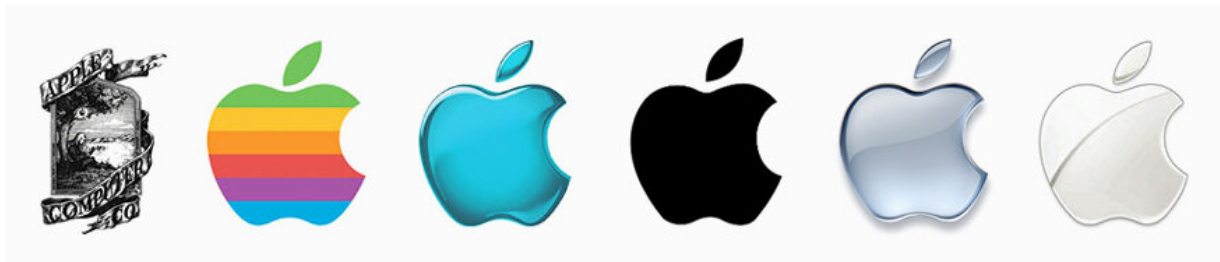
Najbolj prepoznavno obdobje kiparstva je morda grško kiparstvo. V 4. in 5. stoletju, znanem kot obdobje zgodnjega klasicizma, so umetniki začeli kipariti neverjetno realistične in sugestivne človeške figure. Kiparstvo kot umetniško gibanje je še vedno priljubljeno in se skozi čas razvija. To utemeljuje tudi sodobni kipar Jeff Koons, ki je ustvaril nekaj skulptur, večjih od življenja. Znana sta njegova kulna kipa Rabbit in Balloon Dogs. Ti skulpturi, visoki 12 metrov, je vsekakor težko spregledati (The 10 Essential Types of Art to Know).

2.3.4 Grafično oblikovanje

Ta povezava umetnosti in tehnologije je z razmahom digitalne dobe postala vse bolj priljubljena. Grafično oblikovanje je ena od najnovejših vrst umetnosti, natančneje digitalne, ki uporablja vizualne vsebine za ustvarjanje modelov. Grafični oblikovalci za izvedbo svojega dela in posredovanje sporočila ali zgodbe običajno uporabljajo kombinacijo slik in tipografije (The 10 Essential Types of Art to Know).

Za ustvarjanje in združevanje besed, simbolov, slik, se uporabljajo različne metode, da bi ustvarili vizualno predstavitev idej in sporočil. Običajna raba grafičnega oblikovanja vključuje identiteto (logotip in blagovne znamke), spletne strani, publikacije (revije, časopisi in knjige), oglase ter embalažo izdelkov. Tako lahko izdelek kot celota vsebuje logotip ali drugo umetniško delo, organizirano besedilo in čiste oblikovne elemente, kot so oblike in barve (Grafično oblikovanje, 2020).

Grafično oblikovanje se najpogosteje uporablja za ustvarjanje oglasov. Zato so primeri grafičnega oblikovanja povsod, na spletnih straneh, plakatih in digitalnih oglasih. Grafično oblikovanje črpa navdih iz številnih umetniških gibanj, kot so art nouveau, bauhaus in art deco. Digitalna doba je spodbudila priljubljenost grafičnega oblikovanja. Z uvedbo programa Photoshop v devetdesetih letih prejšnjega stoletja je grafično oblikovanje postalo izjemno priljubljena umetniška oblika, kakršna je še danes. Med znanimi grafičnimi oblikovalci so Chip Kidd, Rob Janoff in Carolyn Davidson (The 10 Essential Types of Art to Know).

*Slika 3: Logotip podjetja Apple, Rob Janoff
Vir: <https://www.hellocreativeagency.com>*

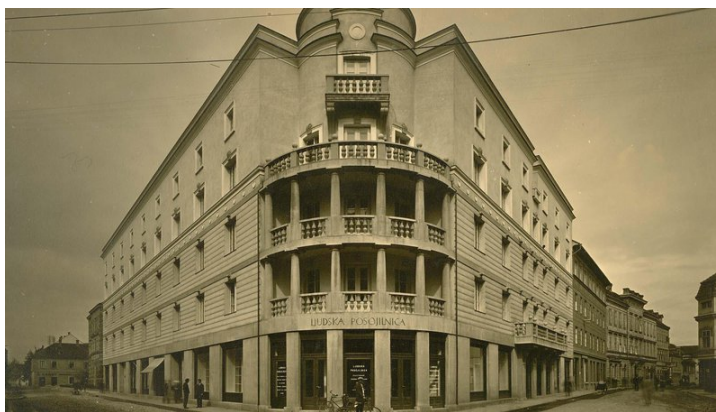
2.3.5 Arhitektura

Arhitektura je znanstvena, tehnična in umetniška disciplina, ki se posveča ustvarjanju okolja, ki je primerno za človeško prebivanje in delovanje ter razmišljanju o vprašanjih, ki so s tem povezana. V svoji teoriji in praksi je zmožna povezati tri temeljna načela, ki jih je pred več kot 2000 leti zapisal že Vitruvij, na način, da lahko kot rezultat tega povezovanja nastane kakovostna prostorska rešitev in kakovostno bivalno okolje. To so načela trdnosti, uporabnosti in lepote. Opredelimo jih lahko tudi kot nosilne elemente arhitekture. Vsi trije elementi so v arhitekturi med seboj neločljivo povezani. Lepota oziroma estetski moment ni okrasni dodatek uporabnega in trdnostnega objekta. Je tisti integralni del zahtev po trdnosti in uporabnosti, ki ju povezuje v neločljivo stavbo in okoljsko enoto, ki jo lahko opredelimo kot kakovostno prostorsko rešitev in kakovostno bivalno okolje. Takšna rešitev oziroma okolje ima tudi izjemen kulturni pomen za družbo in državo (Arhitektura, 2021).

Arhitektura je tako funkcionalna, a tudi estetska praksa. Arhitektura je povsod okoli nas. Ko pomislimo nanjo, si predstavljamo Eifflov stolp, rimski Kolosej in Tadž Mahal. Te stavbe so vrhunski arhitekturni dosežki. Ne smemo prezreti edinstvenih zgradb v naših soseskah: cerkva, starih stavb in sodobnih nebotičnikov. Obstaja osem splošno sprejetih arhitekturnih slogov:

- grška in rimska klasična arhitektura
- gotska arhitektura
- barok
- neoklasicistična arhitektura
- viktorijanska arhitektura
- sodobna arhitektura
- postmoderna arhitektura
- neofuturistična arhitektura

Med znanimi arhitekti so Frank Lloyd Wright, Frank Gehry, Zaha Hadid in Jože Plečnik (The 10 Essential Types of Art to Know).

Slika 4: Jože Plečnik, Poslopje ljudske posojilnice
 Vir: <https://www.delo.si>

Arhitektura se v grobem deli na:

- urbanizem in
- kranjsko arhitekturo

Urbanizem

Urbanizem je dejavnost, ki se ukvarja z načrtovanjem novih naselij in mest in s smotnim vzdrževanjem, prilagajanjem in urejanjem obstoječih naselij in mest. Cilji sodobnega urbanističnega načrtovanja so zagotoviti maksimalno kakovost življenja za meščane, močno in konkurenčno gospodarsko vlogo mest in zdravo okolje. Priprava urbanističnih načrtov je zahteven postopek, ki obsega usklajevanje pobud javnih ustanov in zasebnih podjetij in posameznikov. V pripravi se obravnavajo različne strokovne podlage, ki so vnaprej pripravljene študije s področja gospodarskega razvoja, naravnih danosti prostora, ekoloških omejitev, socialnih potreb, prenove nepremične kulturne dediščine, zagotavljanja kakovosti nove arhitekture, razvoja vodooskrbne, elektro, telekomunikacijske, komunalne in prometne infrastrukture in drugih področij, pomembnih za delovanje mesta (Urbanizem, 2018).

Krajinska arhitektura

Krajinska arhitektura je dejavnost oblikovanja zunanjih javnih površin, znamenitosti in struktur za doseganje okoljskih, socialnih, vedenjskih ali estetskih rezultatov. Gre za sistematično raziskavo obstoječih socialnih, ekoloških in pogojev tal in procesov v pokrajini in načrtovanje posegov, da bi dosegli želene rezultate. Stroka vključuje krajinsko oblikovanje, načrtovanje območij, upravljanje z meteornimi vodami, obnova okolja, parki in načrtovanje rekreacijskih površin, upravljanje vizualnih virov, načrtovanje in zagotavljanje zelene infrastrukture, urejanje, načrtovanje in projektiranje zasebnih in rezidenčnih nepremičnin, vse na različnih stopnjah oblikovanja, načrtovanja in upravljanja. Strokovni delavec v stroki krajinske arhitekture se imenuje krajinski arhitekt (Krajinska arhitektura, 2020).

2.3.6 Literatura

Literatura je umetnost izmenjave zgodb z uporabo pisane besede. Prekriva jezike, celine in obdobja ter je verjetno ena najstarejših vrst umetnosti. Knjige, pesmi, revije in vsa digitalna gradiva, ustvarjena z zapisano besedo, se prištevajo med literaturo. Tako kot slikarstvo in

kiparstvo je tudi književnost doživljala različna obdobja. Obstajajo štiri splošno sprejeta literarna gibanja: romantika, realizem, naturalizem in modernizem. Med znanimi avtorji, ki ste jih verjetno morali brati pri pouku angleščine, so Charles Dickens, Mark Twain in Emily Dickinson. Literatura je tesno povezana z gledališčem, še eno temeljno vrsto umetnosti na našem seznamu. Brez pisane besede gledališča, kot ga poznamo danes, ne bi bilo (The 10 Essential Types of Art to Know).

2.3.7 Glasba

Glasba je opredeljena z instrumentalnimi in vokalnimi zvoki, ki se združujejo v harmonijo. Močno je povezana z literaturo in gledališčem. Nastanek glasbe je težko natančno datirati, vendar obstajajo dokazi, da so starodavni ljudje ustvarjali glasbo z vokalom in umetnimi instrumenti. Med znanimi glasbeniki so Wolfgang Amadeus Mozart, Elvis Presley in Madonna. Od Mozartovih simfonij do Tupacovih rapov je glasba oblika umetnosti, ki je prijetna za uho in dušo. Številne študije so pokazale, da lahko poslušanje in petje pesmi bistveno spremenita in izboljšata naše razpoloženje. V 21. stoletju so priljubljeni žanri: pop glasba, indie, tehno, rap, country, punk, folk in številni drugi (The 10 Essential Types of Art to Know).

2.3.8 Moda

Moda je oblika samoizražanja in umetnosti, ki vključuje oblikovanje oblačil. Zajema oblačila, dodatke, ličila ali pričeske, ki so v trendu ali priljubljeni v modni industriji. Ko spremljamo nevsakdanje, čudovite modele, ki se pojavljajo na modnih stezah znanih oblikovalcev, je težko reči, da moda ni umetnost. Številni kosi so komajda funkcionalni za nošenje izven modne piste in se večinoma obravnavajo kot umetniško delo. Znani modni oblikovalci so Coco Chanel, Giorgio Armani in Calvin Klein (The 10 Essential Types of Art to Know).

*Slika 5: Kolekcija dizajnerke Gabrielle "Coco" Chanel
Vir: <https://www.timeout.com>*

Ulična moda je v zadnjih letih postala priljubljen trend. Instagram in drugi družbeni mediji so polni primerov krasnih kombinacij oblačil, ki so prava umetnost (The 10 Essential Types of Art to Know).

2.3.9 Film

Ta oblika izražanja je verjetno tista oblika umetnosti, ki jo v sodobnem svetu najbolj aktivno uporabljamo in jo prištevamo med novejše. Umetniški slog opredeljujejo gibljive slike, prikazane na zaslonu, ki posredujejo zgodbo (The 10 Essential Types of Art to Know).

Video je tehnika elektronskega ali digitalnega zajemanja, snemanja, procesiranja, shranjevanja, predvajanja ter rekonstruiranja posnetkov. Tehnika videa je bila najprej uporabljena izključno za televizijo, kasneje pa se je razvila v več različnih formatov, ki omogočajo tudi snemanje domačim uporabnikom. Videoposnetke si lahko danes ogledujemo preko interneta na računalniških zaslonih (Video, 2019).

Filmske slike so bile prvič ustvarjene pred približno sto leti in od takrat so obnovele svet. Filmska industrija se je od takrat razvila v izjemno zapleteno produkcijsko umetniško obliko. Ustvarjanje filma danes zahteva mnogo posebnih učinkov, ekip maskerjev, režiserje, kaskaderje ... Nedvomno lahko trdimo, da je dandanes precej težko ujeti zanimivost gibanja samo s preprostim snemanjem. Filmi so se razvili od črno-belih nemih filmov do hiperrealističnih umetniških del, resničnostne televizije in celo TikToka. Filmska umetnost se ne nanaša le na triurne, kompleksne filme, ki si jih lahko ogledamo v kinu. Vključeni so tudi kratki filmi, skeči in videoposnetki na YouTubeu. Čeprav povprečen posnetek traja le kratek čas, je odličen primer ustvarjalnih podvigov, ki jih lahko ustvarjalci ustvarijo v kratkem času. Med znanimi filmskimi ustvarjalci so Jean-Luc Goddard, Gregg Toland in Christopher Nolan (The 10 Essential Types of Art to Know).

*Slika 6: Film Dunkirk ustvarjalca Christopherja Nolana
Vir: <https://www.imdb.com>*

2.3.10 Gledališče

Ljudje v gledališču uživajo že stoletja. Čeprav se je spremenil način gledališke produkcije, pa privlačnost živih predstav in odrske drame ni izginila. Gledališče je opredeljeno kot dejavnost igranja, režiranja ali pisanja iger. Gledališka umetnost združuje igro, gibanje in pogosto tudi petje. Zgodovina gledališča sega v 5. stoletje pr. n. š. v staro Grčijo. Verjetno najslavnejši

dramatik in pisatelj vseh časov, William Shakespeare, je živel med letoma 1564 in 1616 ter je v svojem življenju ustvaril 38 iger. Znana dramatika sta tudi Arthur Miller in Tennessee Williams. Med pandemijo covid-19 so bila številna gledališča in igralske skupine prisiljene prenehati z delovanjem zaradi omejitev. Številne znane predstave na Broadwayu so se preselile na pretočne kanale, gledališča pa so morala ponovno razmisliti, kako svojo umetnost približati ljudem. To je privedlo do nekaterih res zanimivih inovacij v gledališču, vključno s prenosom predstav v živo, predstavami na prostem in večjim številom prenosov predstav (The 10 Essential Types of Art to Know).

2.4 UČINKI UMETNOSTI NA POSAMEZNIKA

"Umetnost lahko opredelimo kot obliko transformativne izkušnje in osebne izpolnitve, ker ima moč opisovanja najbolj temeljnih skrivnosti življenja in nam omogoča začeti dialog z drugostjo sočloveka, kakor tudi z drugostjo v jedru lastne osebnosti." (Kroflič, 2008)

Mnoge raziskave v današnjem času skušajo empirično utemeljiti pozitivni vpliv ukvarjanja z umetnostjo na vrsto kognitivnih možnosti (prostorska inteligenca, razumevanje zgodbe idr.), kot tudi telesni in motorični razvoj. Potrdile so vpliv umetnosti na izboljšanje ustvarjalnosti, koncentracije, motivacije, spodbujanje socialnih spretnosti, emocij in formiranje pozitivne samopodobe ter učinkovitejšega procesa učenja (Kroflič, 2007).

Umetnostno-ustvarjalni proces nam večja vpogled vase, osmišlja naš notranji svet, nam kaže ogledalo in pomaga pri refleksiji lastnega osebnega smisla v življenju in okolju. Pomaga nam povezati se s sabo in se posledično orientirati v svetu. Tako pomaga pri grajenju osebne identitete in njenem neprestanem spreminjanju – procesno povezati fragmentarne element identitete v celoto (Balan, 2012).

2.4.1 Umetnostna terapija

Vogelnik (1996) razmišlja o umetnostnem izražanju kot o dejavnosti, ki lahko pomaga ljudem, ki v življenju težko izrazijo svoja čustva. Pomaga jim, da z uporabo umetnostnih sredstev najdejo družbeno sprejemljive načine za izlivanje jeze, ljubezni, razočaranja in raznih drugih čustev, ki jih zaradi določenih družbenih navad težko ali ne morejo izraziti (Balan, 2012).

"Umetnostno ustvarjanje angažira čustva, osvobaja duha in povzroča, da človek naredi nekaj, kar sam hoče, in ne, kar mu je nekdo ukazal ali določil, ker naj bi bilo tako zanj dobro. Skozi umetnostno izkušnjo, preko ustvarjanja svojih osebnih in posebnih znamenj, človek izraža svojo osebnost." (Vogelnik, 1996: 15).

Umetnostna terapija temelji na dejavnostih, do katerih lahko sleherni posameznik dostopa popolnoma sam. Je hibridna disciplina, temelječa primarno na področjih umetnosti in psihologije, ki z mešanico različnih entitet obeh celi in razvija človekovo duševnost (Angelsky, 2019).

Načini dela, ki se uporabljajo pri umetnostni terapiji, so risanje, slikanje, kiparjenje in kolaž, vendar se znotraj terapije pričenjajo uporabljati vse raznovrstnejši materiali in tudi prilagojeni

prostori, ki naj bi posameznikom omogočili kar se da lahko izražanje njihovih zelo kompleksnih notranjih stanj (Angelsky, 2019).

Prednost umetnostne terapije se kaže zlasti v prisotnosti umetnostnega izražanja že v zgodnjem času obstoja človeka, kar potrjuje človeško potrebo po izražanju svoje notranjosti skozi umetnostne prakse. Ravno tako je možno trditi, da že sama navzočnost umetnostnih del učinkuje terapevtsko – že samo če pomislimo, kako kakšne pesmi, knjige ali slike sprožijo vrelec različnih čustev v določenih trenutkih našega življenja, je nemogoče zanikati moč umetnosti in njene prepletenosti z našo duševnostjo. Kljub temu da terapija v pravem smislu zahteva vodenje in visoko stopnjo profesionalnosti, je samo izražanje skozi umetnost dostopno vsakemu posamezniku in ta lahko že spontano, neodvisno od terapevta reflektira o nastalem delu – čeprav v tem primeru ne govorimo o pravi terapiji, ni možno izključiti visokih možnosti pozitivnih vplivov takšnega vedenja na slehernega posameznika (Angelsky, 2019).

Umetnostna terapija je imenitna, saj je dostopna vsakomur, zanjo pa nista potrebna umetniški talent ali predhodno znanje. Posamezniku pomaga reducirati stres, dviga nivo samozvesti in ustvarjalnosti, hkrati pa utrjuje človekove komunikacijske sposobnosti, kar mu omogoča, da začne na določene situacije gledati z druge perspektive.

2.4.2 Vzgojna vrednost estetske izkušnje

Danes bi bilo pretirano govoriti o splošnem zatonu pomena umetnosti kot cenjenega segmenta kulture. Vsekakor pa je vredno govoriti o spremenjenih kriterijih razmišljanja o pomenu umetnosti kot jedru humanistične izobrazbe, ki zbuja zaskrbljenost. Ti premiki so tako posledica spremenjenega pojmovanja strukture umetniške izkušnje kakor tudi posledica ocene, kateri segmenti kulture omogočajo družbeni napredek in kako jih vgraditi v šolske koncepte (Kroflič, 2007).

Dr. Robi Kroflič obravnava notranje razsežnosti umetniške izkušnje, ki dokazujejo njen splošni vzgojno-izobraževalni pomen, ukvarjanje z umetnostjo v javni šoli pa opredeli kot eno osrednjih kurikularnih področij, ki lahko zagotovijo odprt razvoj osebne identitete v duhu sprejemanja realnosti mnogoterih življenjskih perspektiv. Ključne dimenzije umetniške izkušnje, ki ji zagotavljajo status ene od avtentičnih oblik vstopanja posameznika v odnose z življenjskim okoljem in spoznavanje resnice lastnega bivanja, so: imaginacija, metafora in naracija. Te dimenzije se pokažejo še posebno pomembne za etično usmeritev tako imenovane dialoške pedagogike, ki za vzpostavitev dialoga med sebstvom in drugim predpostavi predetični pogoj odprtosti za vstop v spoštljiv odnos do obličja drugega. Hkrati na ravni oblikovanja novih konceptov splošne izobrazbe in učiteljevega profesionalnega razvoja izpostavimo bližino argumentov za vzgojno vrednost umetnostne vzgoje s konceptoma večrazsežne pismenosti (New London Group) in ključne refleksije (Korthagen in Vasalos). Morda lahko večji poudarek na umetniški ekspresiji pomeni novo dimenzijo tudi za razvoj obeh omenjenih odmevnih pristopov (Kroflič, 2007).

2.5 KRITIKA UMETNOSTI

"Umetniško delo z lahkoto napademo in uničimo. Veliko težje pa ga je ustvariti."
Chuck Palahniuk (Lancaster, 2017)

2.5.1 Pomen kritike

Likovna kritika bodisi vrednoti bodisi analizira likovno umetnost (Kapš, 1945).

Na splošno jo lahko opredelimo kot razpravo in razlago umetnosti ter njene vrednosti. Lasti si pomembno vlogo pri razvijanju in poglobljanju umetnikovega dela, pa tudi pri pomoči gledalčevega doživetja in interpretacije umetniških del (Martinić, 2017).

Nanaša se na sodbo, ki je lahko objektivna ali subjektivna. Kritična teorija med drugim potrjuje, da znanje ni samo reprodukcija resnice, ampak da je del resničnosti, poleg tega ima funkcijo izobraževanja posameznikov za razlikovanje omenjene resnice.

V umetniški kritiki obstaja določen etos, ki ga je najbolje opisal Michael Foucault: *"Pri kritiki ne gre za to, da bi rekli, da stvari niso v redu, kot so. Gre za to, da pokažemo, na kakšnih predpostavkah, znanjih, nepremišljenih načinih mišljenja slonijo prakse, ki jih sprejemamo. Stvari niso tako samoumevne, kot mislimo. S kritiko lahkotne geste otežimo."* (Martinić, 2017).

Cilj konstruktivne kritike je iskanje racionalne podlage za spoštovanje umetnosti, vendar je vprašljivo, ali lahko takšna kritika preseže prevladujoče družbenopolitične okoliščine (Art criticism, 2021).

Prav tako se z vpeljevanjem kritične teorije odpira razprava, ali naj se znanost in znanje izogibata vrednotnim sodbam in jih analizirata objektivno in izolirano ali raje namerno sprožita kritiko.

2.6 VRSTE KRITIKE

Likovna kritika je teoretična in praktična disciplina. Umetniško produkcijo po eni strani spremlja, spoznava, prepoznava, razlikuje, razlaga, analizira, interpretira, vrednoti in presoja. Obravnava lastnosti in značilnosti ter načine izdelave likovnih del, pri svojem početju izhaja iz posameznih klasifikacij in kanonov okusa ter specifik prostorsko-časovnih determinant. Po drugi strani kritika kot interpretativno-spekulativna praksa z vzpostavljanjem konteksta in referenčnih mrež tvori pomen umetniškega dela in je s tega stališča opredeljena kot njegov konstitutivni člen (Kapš, 1945).

Umetnostna kritika je bolj dejavnost presojanja, vrednotenja in ocenjevanja kot pa akt opisovanja, razlaganja, interpretacije in preučevanja empiričnih dejstev. Vendar obstaja tudi kot nerazsojevalna, usmerjena v vedenje in izkušnjo (poustvarjanje). Taka je kot imaginativna ponovna uprizoritev kreacije ali percepcije, ki včasih temelji na empatiji (kritika kot reprezentacija telesnega izkustva umetnine pri nemškem estetiku Robertu Visserju ali zajetje pomena umetnine s podoživetjem skozi lastne življenjske procese, analogne umetnikovim procesom ob nastajanju umetniškega dela pri ameriškem filozofu Johnu Deweyju (Kapš, 1945).

Kritika, konstruktivna ali ne, se ponavlja v karieri vsakega umetnika. Dejstvo je, da moramo za priznanje svojega dela in zaslužek z njim, nenehno izpostavljati tako svoje delo kot sebe. Bolj kot se izpostavljamo, bolj se odpremo mnenjem drugih (Lancaster, 2017).

2.6.1 Samokritika

Samokritika je tihi ubijalec dobrega odnosa do sebe. Vedno najde kakšno stvar, ki jo lahko kritizira in pri tem ne mislimo na zmernost objektivnega pogleda nase in na svoje življenje, temveč nenehno kljuvanje v delčke osebnosti, telesa samega, izgleda in tudi na splošno v delovanje človeka (Sekavčnik, 2020).

Imeti določeno mero samokritike je zagotovo pomembno, saj človeku omogoča, da se zave svojih napak in šibkosti ter ga usmerja k napredku. Ko se človek z nenehnimi kritikami in visokimi pričakovanji do samega sebe sooča ves čas, to ne vodi več k osebnemu napredku, pač pa nenadoma pristane v nenehni borbi s samim seboj, kar vodi do nezadovoljstva in izgorelosti. Na tak način si že v začetku tlakuje pot, ki ne bo imela uspešnega konca. Pretirana samokritičnost se pojavlja v različnih oblikah:

- nezadovoljstvo z dosežki,
- postavljanje nemogočih standardov,
- nenehno analiziranje svojih napak,
- perfekcionizem,
- črno-belo razmišljanje,
- primerjava z drugimi,
- strah pred tveganjem (Novak, 2019)

Umetniki najpogosteje ustvarjajo v samoti in odgovornosti ne delijo z nikomer drugim, razen s seboj. Zaradi tega je lahko izkušnja veliko bolj osebna in se z njo težje spoprimejo. Škoda je, če zaradi strahu pred neuspehom nikoli ne pokažejo svojega dela, saj je navsezadnje namen ustvarjanja deljenje umetnosti s svetom (Lancaster, 2017).

2.7 RAZUMEVANJE KRITIKE

Kritika ima sposobnost strupenega ugriza kače, saj lahko zaradi povezanosti s točko največje ranljivosti ali najbolj občutljivega, posamezniku pusti dolgotrajno brazgotino.

Nekateri avtorji menijo, da bi bila umetnost brez kritike razvrednotena po nareku trga, pri čemer je njena vpetost v marketinške pogone privedla do kritiške krize, v kateri je bilo mogoče kritiko, pogosto upravičeno, označiti kot piarovsko dejavnost, neprofesionalno in oropano pravega namena (Novak, 2019).

Mogoče jo je razumeti bodisi kot osebno reakcijo brez eksplicitne teze (izhodišče v romantični poeziji, vsebuje izpoved, fiksijske prvine in proizvaja tekst, med drugim namenjen ostrenju individualne senzibilnosti ob recepciji umetniških del) bodisi kot premišljeno sodbo, ki jo vodijo vnaprej določeni principi (izvira iz filozofije razsvetljenstva in se izraža v tekstih, ki imajo namen predstaviti navidezno resnico, univerzalne in zanesljive ugotovitve o vrednosti umetniškega dela) (Kapš, 1945).

2.7.1 Učinki kritike na posameznika

Vsakdo težko sprejema kritiko. Vrednotenje del in prejete povratne informacije o ustvarjanju lahko človeku pomagajo, da povzame svoje izkušnje in se nenehno izboljšuje (Martinique, 2017).

Določanje, kaj je lepo in kaj ni, je odvisno predvsem od družbenih in zgodovinskih okoliščin, saj umetnost, kot zrcalo dogodkov in posledično človekove usode, razkriva različne plati življenja.

Ker se umetniki redno srečujejo s prejemanjem tako pozitivne kot negativne kritike, je ključnega pomena, da se odzovejo na profesionalen način. Odzivi so redko le pozitivni, kar marsikogar zlomi. Ob najmanjši kritiki posameznik nagonso uvidi le svoje pomanjkljivosti, kar ga oropa veselja do nadaljnega izražanja skozi umetnost. Bistveno je, da opomb ne jemlje osebno in, kar je še pomembneje, ne dovoli, da ga le-te ustavijo pri napredovanju na njegovi umetniški poti (Kapš, 1945).

Ne glede na to, kako usposobljen ali dobronameren je nekdo, vedno bodo obstajali ljudje, ki se z njim ne bodo strinjali. Naloga umetnikov zdaleč ni ugajanje množici, temveč ustvarjanje za ljudi, ki se najdejo v njihovem delu (Kapš, 1945).

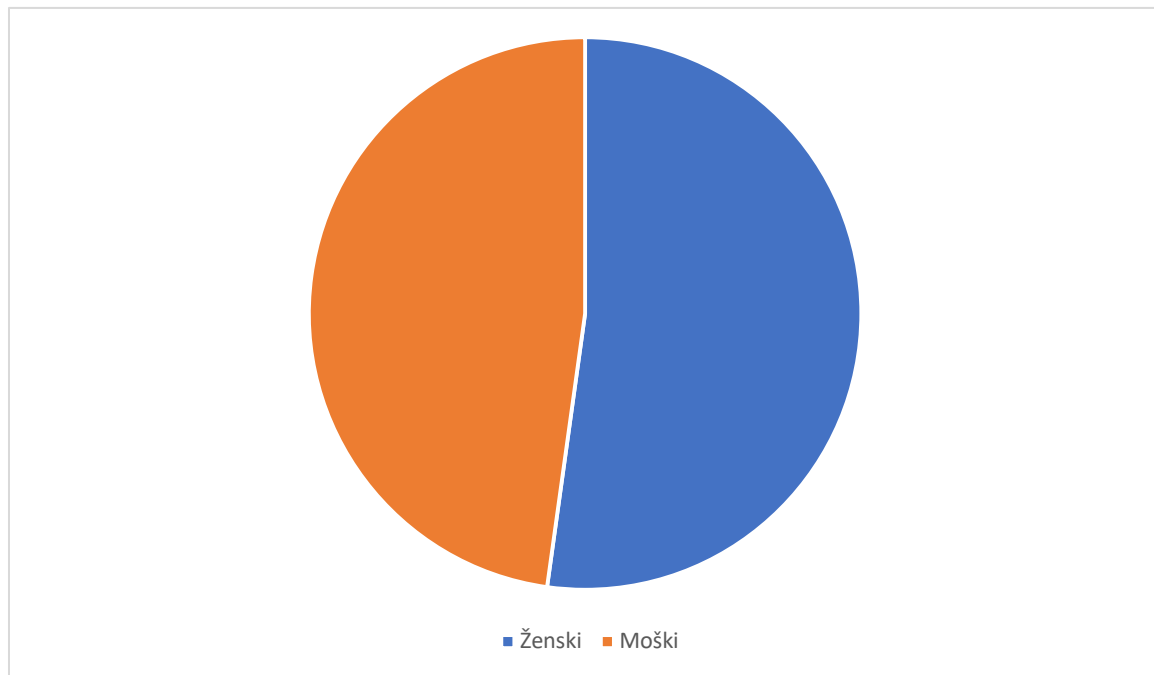
Da bi se kritiki vsaj delno izognili, je smiselno aktivno iskanje načinov, kako izboljšati svoje znanje, ne le v smislu tehnike, ampak tudi kako dobro sodelovati z javnostjo in se z njo povezati (Kapš, 1945).

3 RAZISKOVALNI DEL

3.1 ANALIZA

Anketo so izpolnili 203 posamezniki v spletni aplikaciji Google Forms. Anketirali smo različne ljudi, da bi ugotovili, kako dojemajo kritiko umetniških del. V anketi smo spraševali po poznavanju umetniških področij, po pogostosti ustvarjanja in deljenju svojih del med svoje. Znotraj ankete smo zastavili tudi nekaj vprašanj, iz katerih smo lahko razbrali splošno razgledanost na področju umetnostnih del, tako domačih kot tujih, ter osebnostne lastnosti anketirancev, kot so kritično razmišljanje, zaupanje vase in stopnja odprtosti za mnenje drugih. Odgovore smo analizirali in jih grafično predstavili.

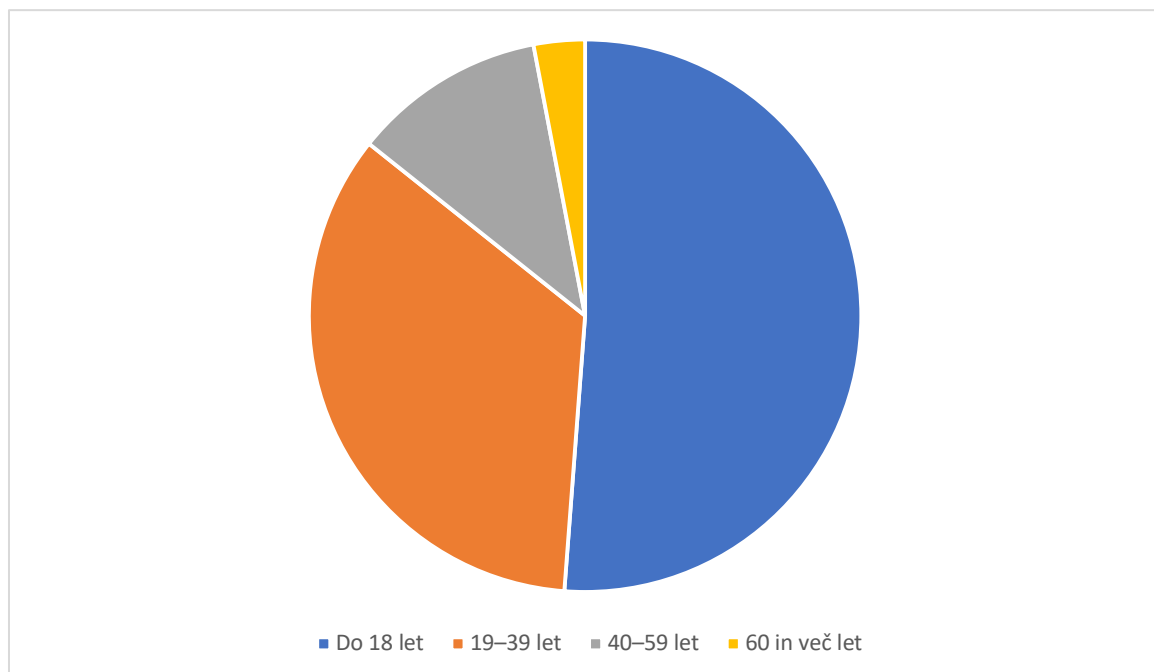
3.1.1 Spol

Graf 1: Spol anketirancev

Iz grafa vidimo, da je razmerje med moškimi in ženskami, sodelujočimi v anketi, približno enako, saj je sodelovalo 47,7 % predstavnic ženskega spola in 52,2 % predstavnikov moškega spola.

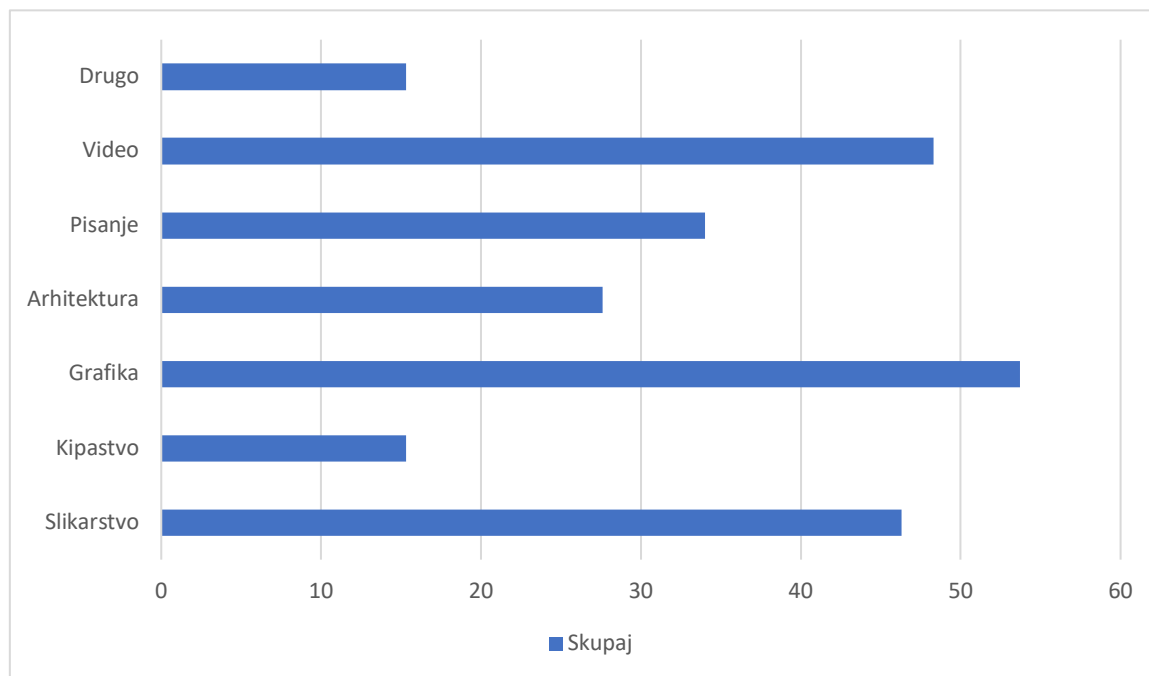
3.1.2 Starost

Graf 2: Starostni razpon anketirancev

Iz grafa lahko razberemo, da je na anketni vprašalnik odgovorilo 51,2 % tistih do 18 let, 34,5 % 19–39-letnikov in 11,3 % 40–59-letnikov. Najmanj anketiranih je bilo starih več kot 60 let, ti zavzemajo 3 % delež celote.

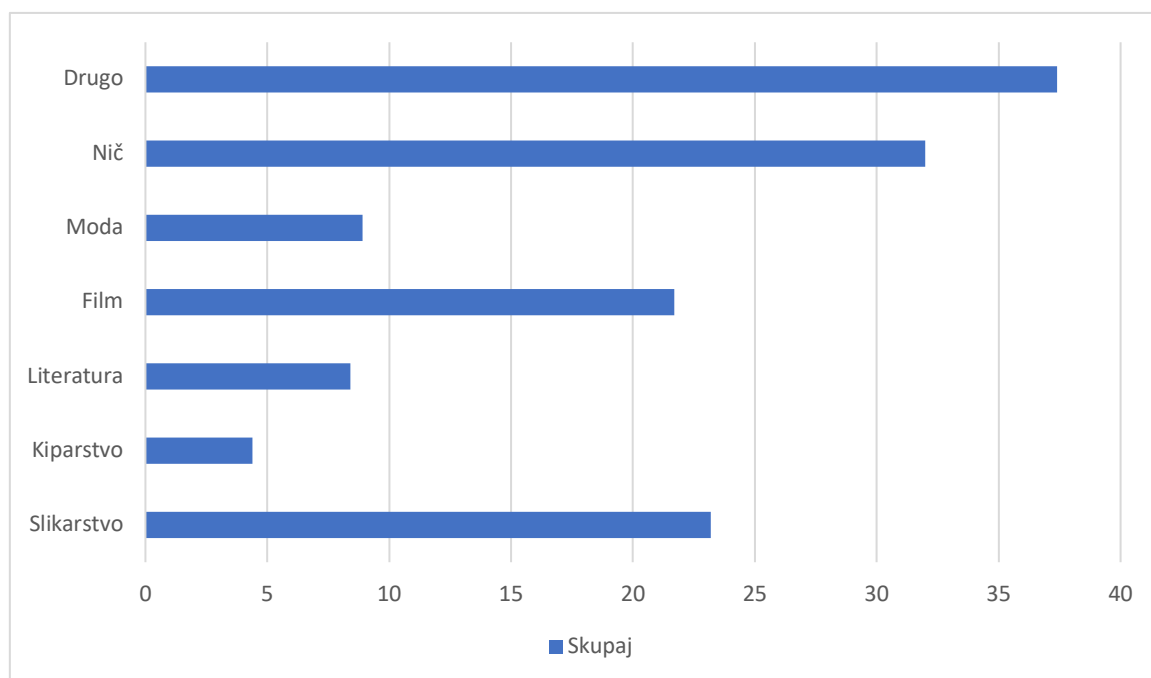
3.1.3 Katera področja umetnosti bolj poznate?

Graf 3: Poznavanje umetnostnih področij

Iz grafa je razvidno, da je anketirancem kot veja umetnosti, najbližje grafika s 53,7 %, sledita video z 48,3 % in slikarstvo s 46,3 %. Približno za tretjino manj je poznavalcev pisanja s 34 % ter arhitekture s 27,6 %. Sodelujočim relativno neznano področje je kiparstvo s 15,3 %, enak odstotek vprašanih pa je zapisalo nekaj drugih področij, kot so: fotografija, glasba, ilustracija, 3D-oblikovanje.

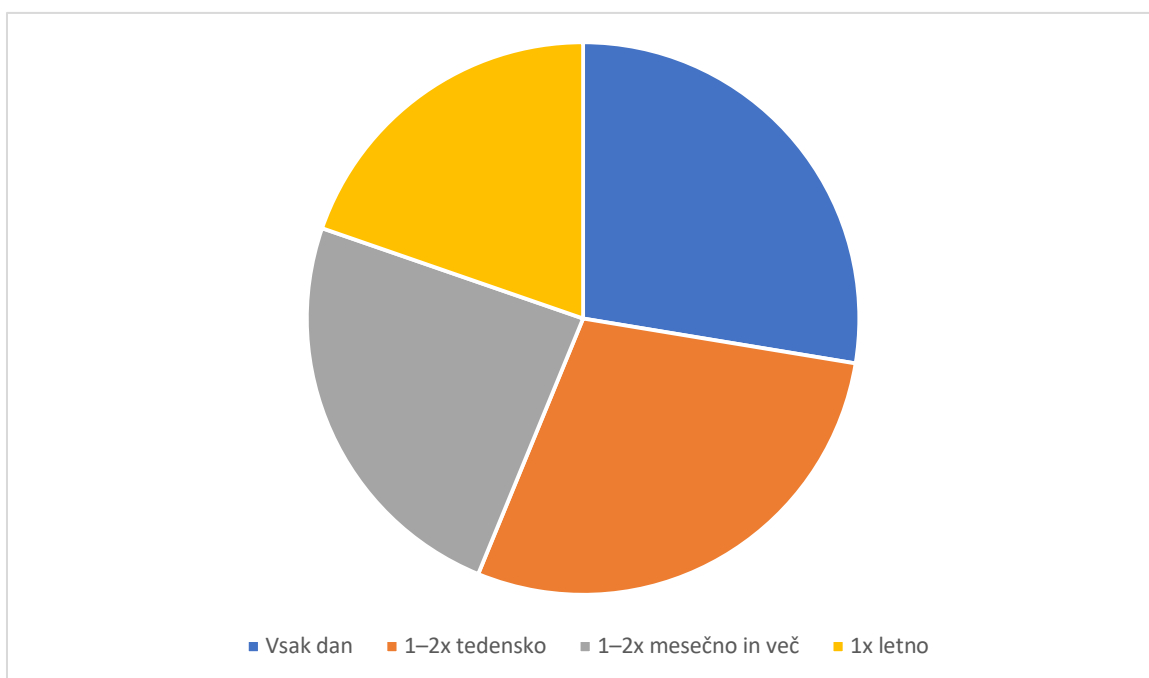
3.1.4 Na katerem področju ste tudi vi umetnik?

Graf 4: Področje umetnostnega izražanja anketirancev

Ljudje se v največji meri ukvarjajo z umetnostjo na področjih, ki so izven zgoraj navedenih: grafike, fotografije, arhitekture, grafičnega in 3D-oblikovanja ter risanja. 32 % anketiranih se z umetnostnim ustvarjanjem ne ukvarja. 23, 2 % vprašanih se ukvarja s slikarstvom in malo manj, 21, 7 %, s filmom. Skozi modo se izraža 8, 9 % sodelujočih, 8,4 % je dejavnih na področju literature. Najmanj ljudi kipari (4, 4 %).

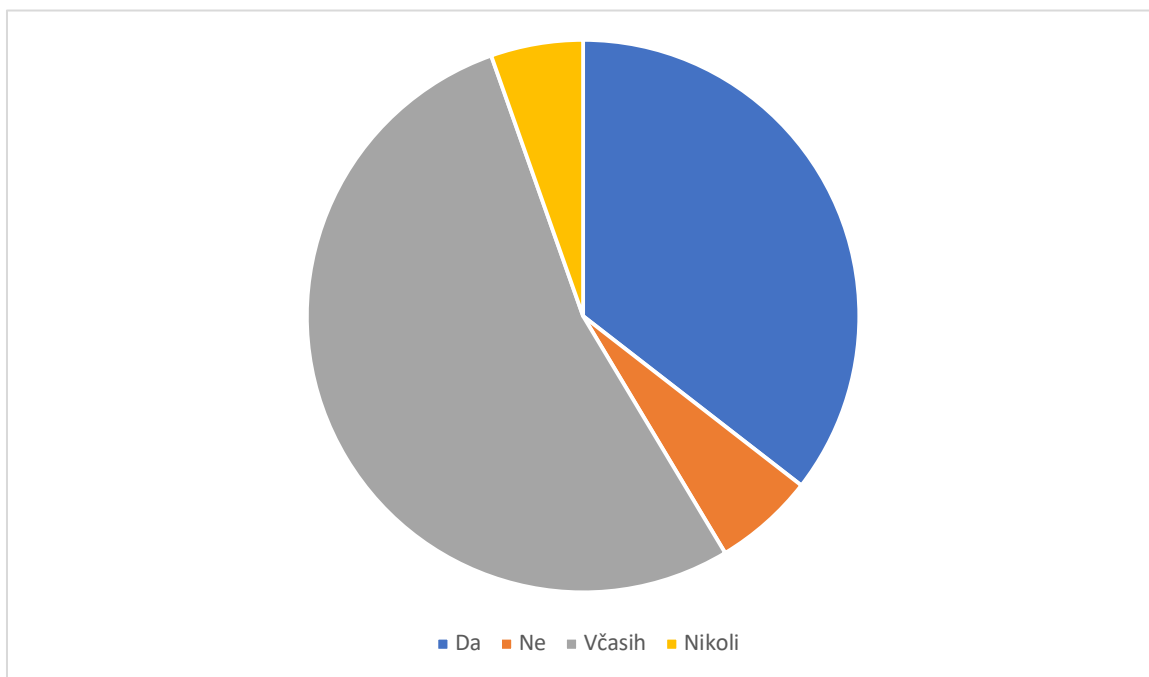
3.1.5 Kako pogosto ustvarjate?

Graf 5: Povprečna pogostost ustvarjanja

1–2 x tedensko ustvarja 28,6 % vprašanih, 24,1 % ustvarja 1–2 x mesečno in več, vsak dan ustvarja 27,6 % vprašanih in 1 x letno 19,7 % anketiranih.

3.1.6 Ali pokazate svoje ustvarjanje družini ali prijateljem?

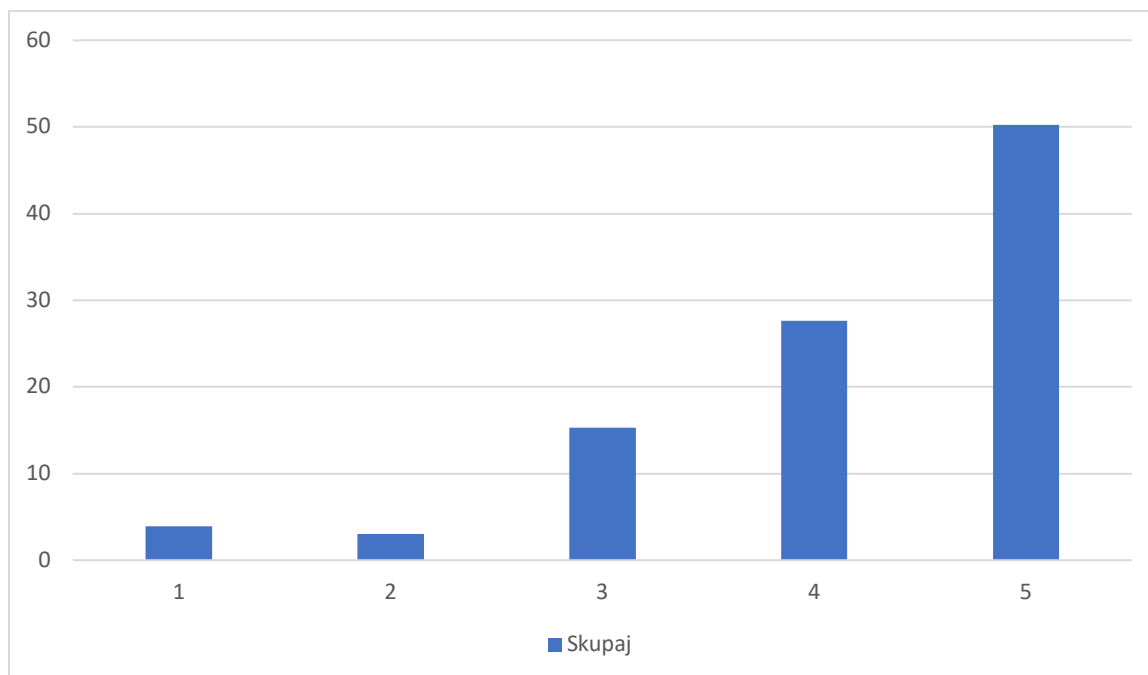
Graf 6: Povprečno deljenje umetniških izdelkov med svojce

Anketirance smo vprašali, ali pokažejo svoje ustvarjanje družini ali prijateljem. 53,2 % svoja dela včasih deli z njimi, 35,5 % redno, 5,9 % vprašanih je na vprašanje odgovorilo z ne in 5,4 % z nikoli.

3.1.7 V polju označite ustrezno trditev.

Glede na sklop šestih trditev smo preverili samokritičnost posameznikov in njihovo sprejemanje mnenja drugih po lestvici: 1 – Sploh se ne strinjam, 2 – Večinoma se ne strinjam, 3 – Deloma se ne strinjam, 4 – Večinoma se strinjam, 5 – Popolnoma se strinjam.

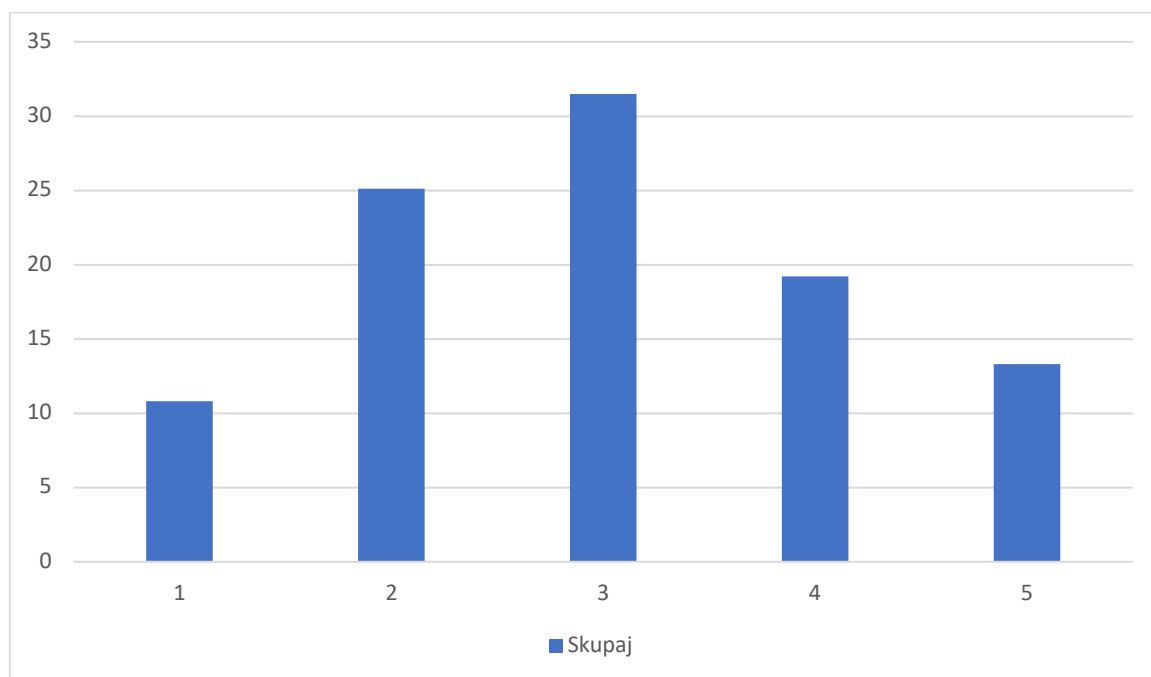
a) Svoje delo ocenjujem kritično.

Graf 7: Kritično ocenjevanje svojega dela

50,2 % anketiranih svoje delo ocenjuje kritično, za 27,6 % vprašanih trditev večinoma drži, 15,3 % je neodločenih, 3,9 % svojega dela ne ocenjuje kritično in 3 % ljudi se s trditvijo večinoma ne strinja.

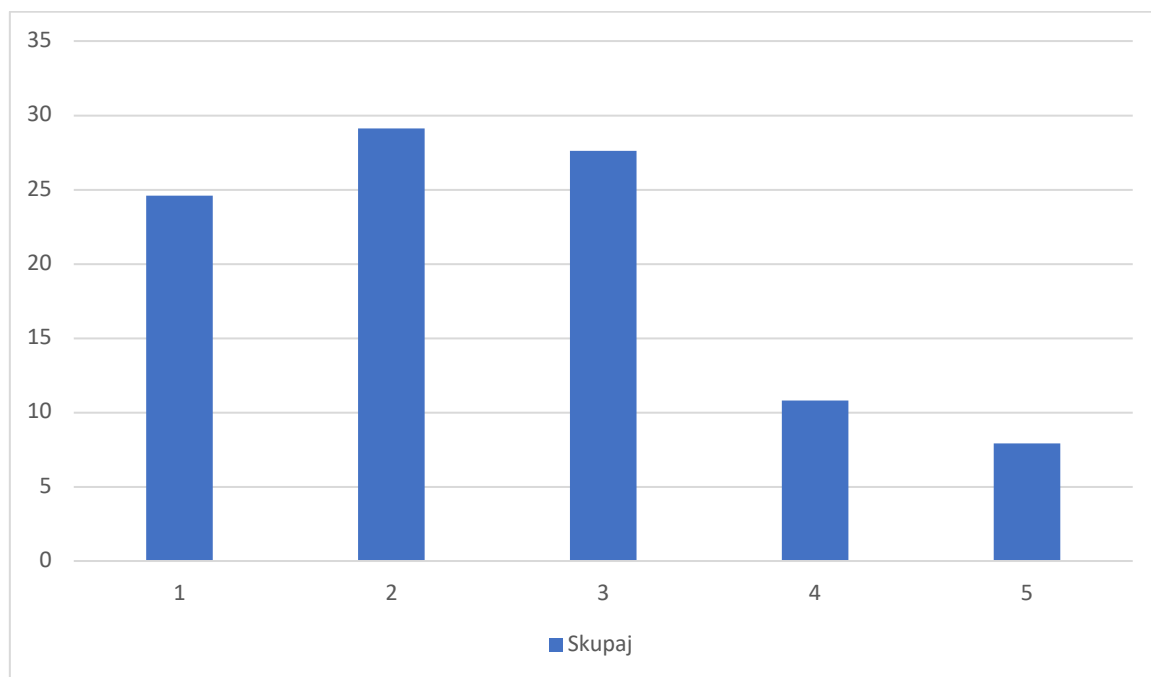
b) Pogosto sem deležen kritike.

Graf 8: Pogostost prejemanja kritike

Glede na anketo, je 31,5 % anketiranih neodločenih glede prejetje kritike, 25,1 % vprašanih kritike večinoma ni deležnih, 19,2 % jih kritiko večinoma prejema, 13,3 % se s trditvijo popolnoma strinja, v nasprotju z 10,8 % vprašanih, ki se s trditvijo sploh ne strinja.

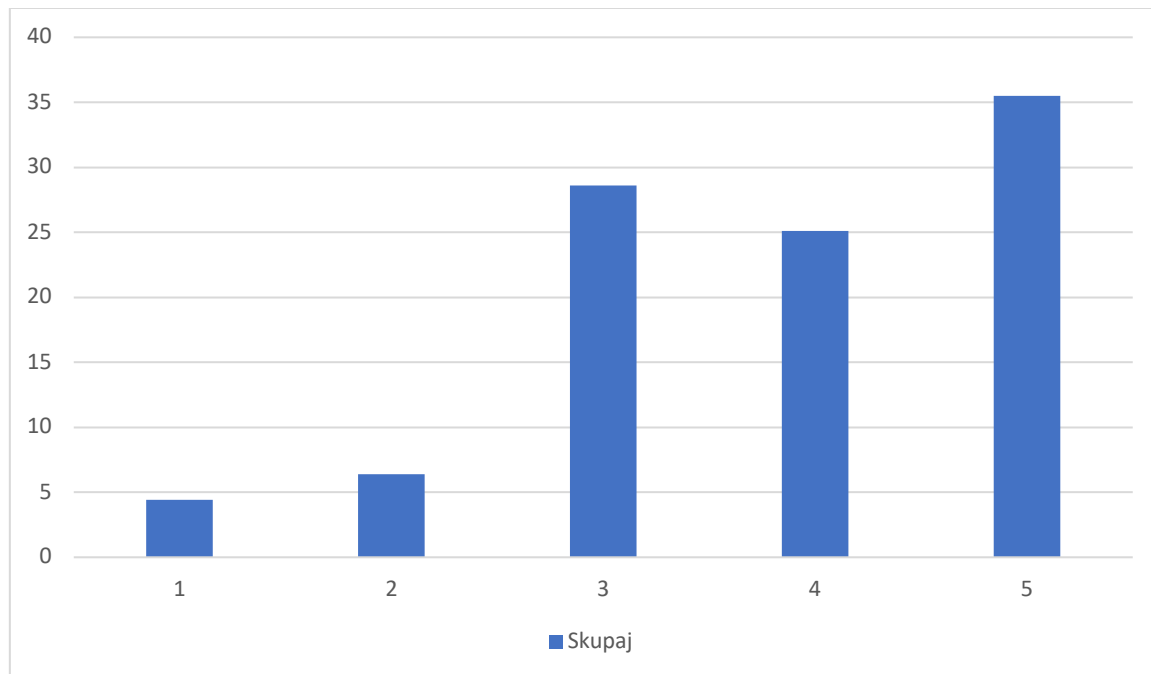
c) Težko sprejemam kritiko.

Graf 9: Odprtost sprejemanju kritike

Kritike večinoma ne sprejema težko 29,1 % vprašanih, 27,6 % anketiranih je neopredeljenih, 24,6 % sodelujočih se s trditvijo sploh ne strinja, 10,8 % jih kritiko večinoma težko sprejema, 7,9 % anketiranih pa se s trditvijo popolnoma strinja.

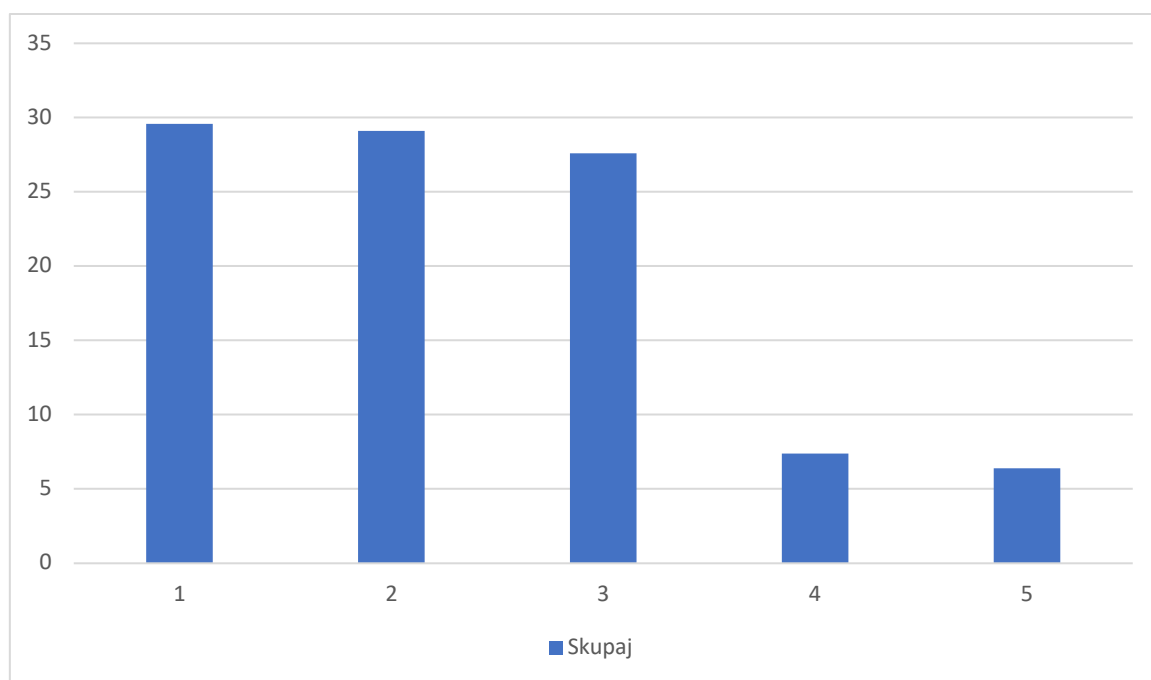
d) Mnenje drugih pozitivno vpliva na moje ustvarjanje.

Graf 10: Pozitiven vpliv kritike na ustvarjanje anketirancev

Na ustvarjanje 35,5 % anketiranih mnenje drugih pozitivno vpliva, 28,6 % je neopredeljenih, 25,1 % ljudi se s trditvijo večinoma strinja, v nasprotju s 6,4 % ljudi, ki se s trditvijo večinoma ne strinja. Na ustvarjanje 4,4 % anketiranih pa mnenje drugih sploh ne vpliva pozitivno.

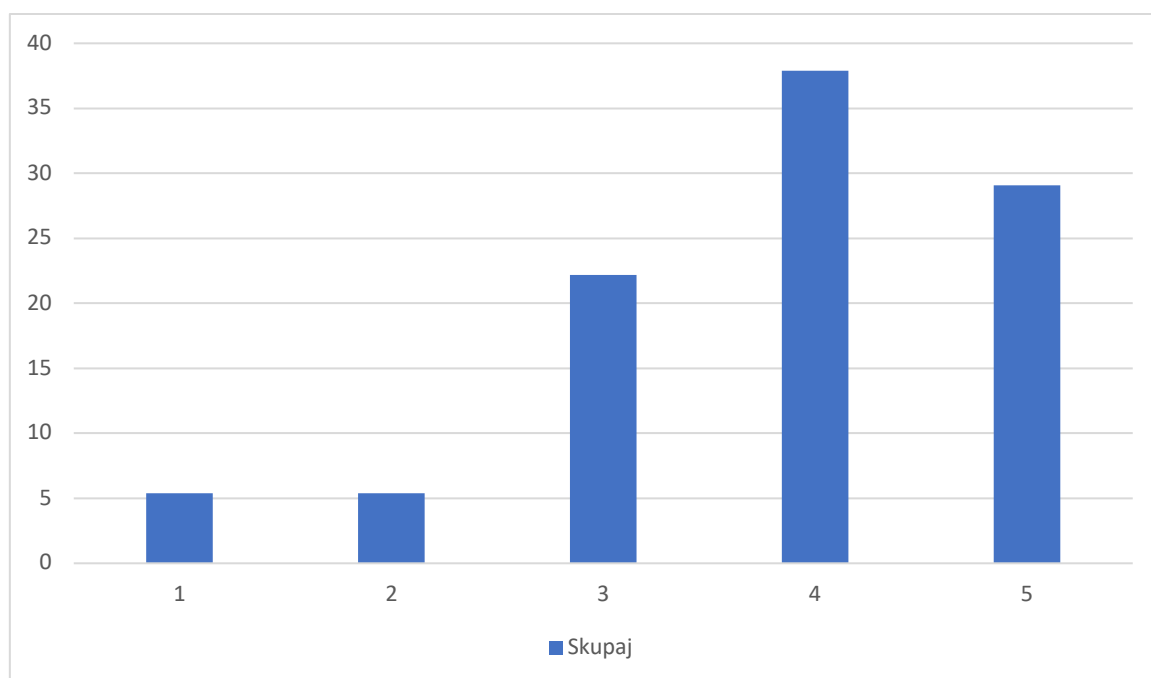
e) Mnenje drugih negativno vpliva na moje ustvarjanje.

Graf 11: Negativen vpliv kritike na ustvarjanje anketirancev

Na ustvarjanje 29,6 % anketiranih mnenje drugih sploh ne vpliva negativno, 29,1 % sodelujočih se s trditvijo večinoma ne strinja, 27,6 % vprašanih je neopredeljenih, 7,4 % se jih s trditvijo večinoma strinja, na ustvarjanje 6,4 % anketiranih pa mnenje drugih vpliva negativno.

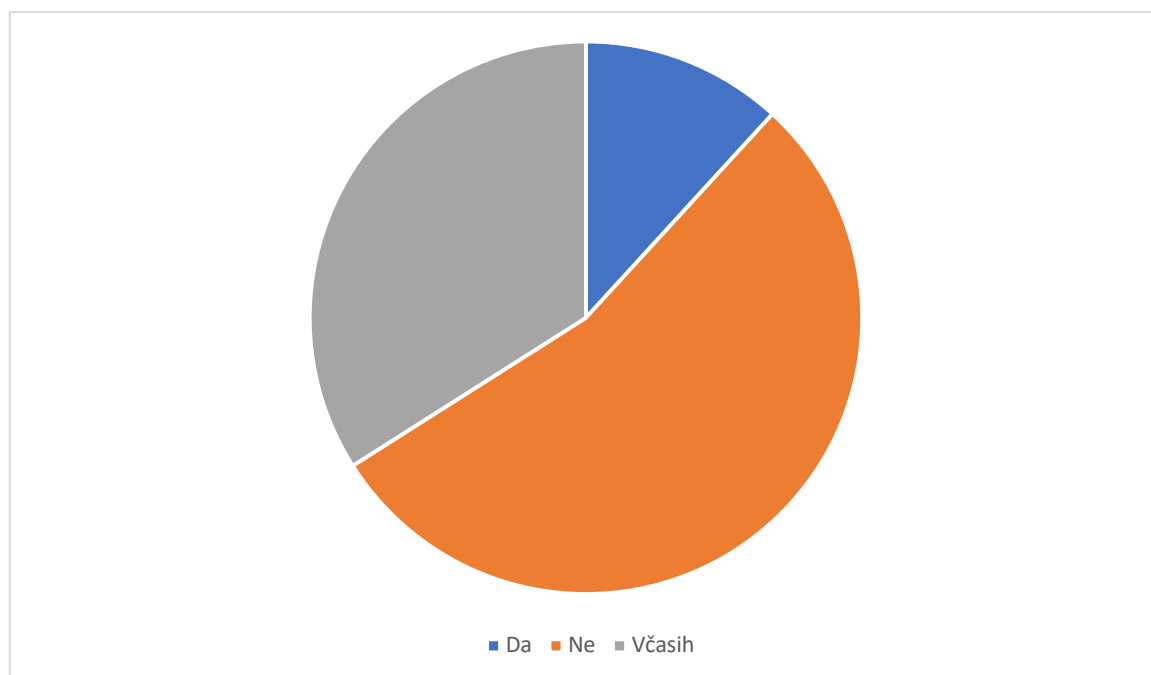
a) Naloga kritike je, da se svet spreminja na bolje.

Graf 12: Dobra namembnost kritike glede na razvoj sveta

37,9 % anketiranih se s trditvijo večinoma strinja, 29,1 % vprašanih večinoma meni, da je naloga kritike, da svet spreminja na bolje, 22,2 % je neopredeljenih, po 5,4 % anketiranih pa se s trditvijo večinoma oziroma sploh ne strinja.

3.1.8 Ali svoja ustvarjena dela skrivate pred ostalimi ljudmi zaradi strahu pred kritiko?

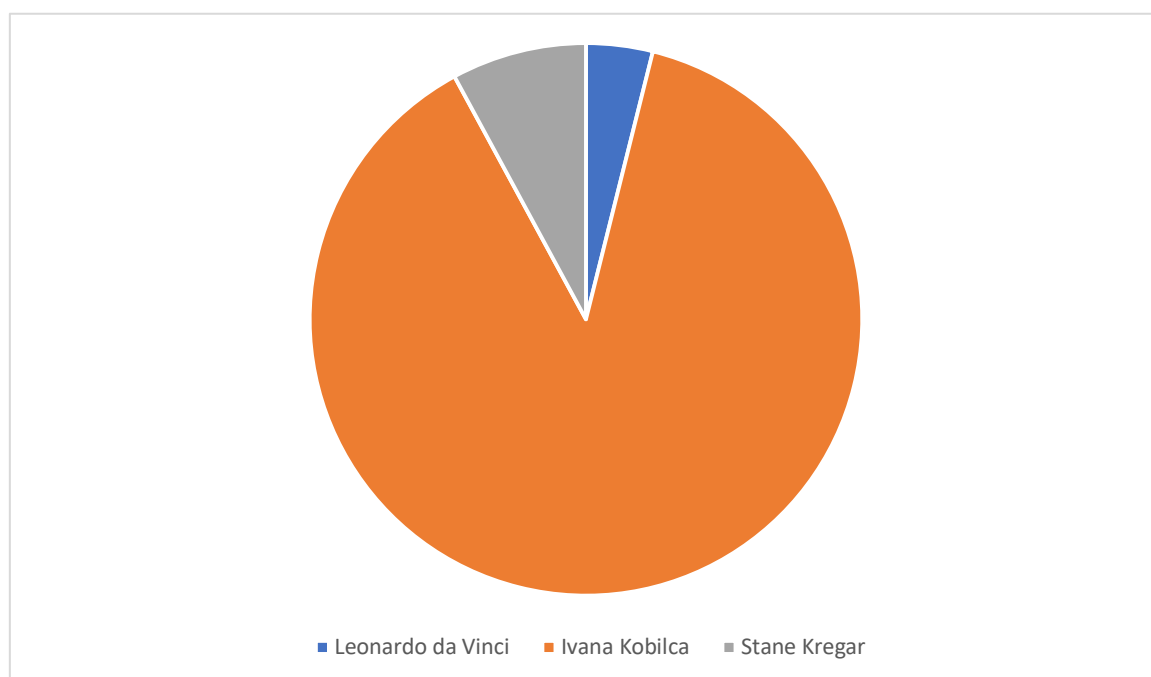
Graf 13: Skrivanje ustvarjenih del pred ostalimi ljudmi zaradi strahu pred kritiko

Iz grafa vidimo, da 54,2 % anketiranih zaradi strahu pred kritiko, svojih ustvarjenih del ne skriva pred ostalimi ljudmi, 34 % vprašanih svoja dela včasih skriva pred drugimi, 11,8 % pa jih svoja dela redno skriva pred javnostjo.

3.1.9 Ali prepoznate avtorje naslednjih umetniških del?

Z naslednjim sklopom vprašanj smo želeli preveriti splošno razgledanost pri poznavanju domačih in tujih umetnikov ter njihovih umetniških del. Sklopi del zajemajo več umetniških področij za večji razpon povratnih podatkov. Pravilen odgovor sta spremljala dva napačna, ki sta lahko bila za nepoznavalce rahlo zavajajoča.

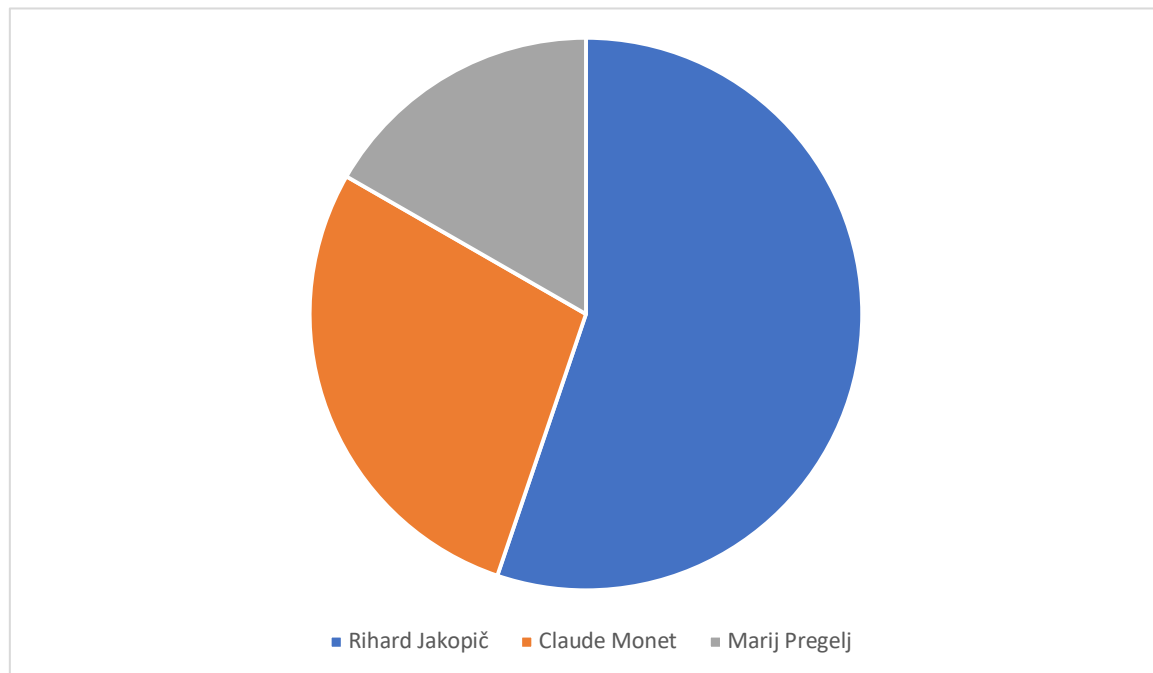
a) Naslov dela: Poletje (1890)

Graf 14: Poznavanje avtorja dela Poletje

88,2 % anketirancev je izbralo pravilen odgovor, saj je avtorica tega dela Ivana Kobilca. 7,9 % anketiranih je izbralo Stana Kregarja in 3,9 % vprašanih Leonarda da Vincija.

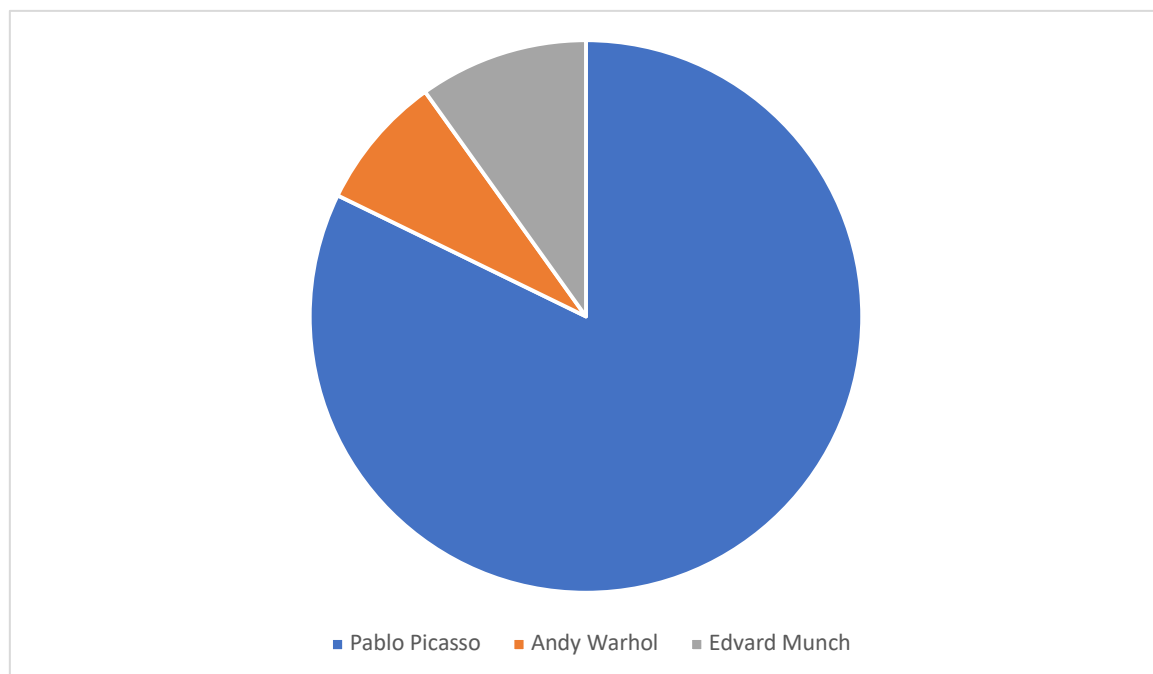
b) Naslov dela: Neznana ženska (1933)

Graf 15: Poznavanje avtorja dela Neznana ženska

Avtor dela Neznana ženska je Rihard Jakopič, ki ga je kot avtorja navedlo 55,2 % vprašanih. 28,1% jih meni, da je to Claude Monet, 16,7 % anketiranih pa meni, da je avtor Marij Pregelj.

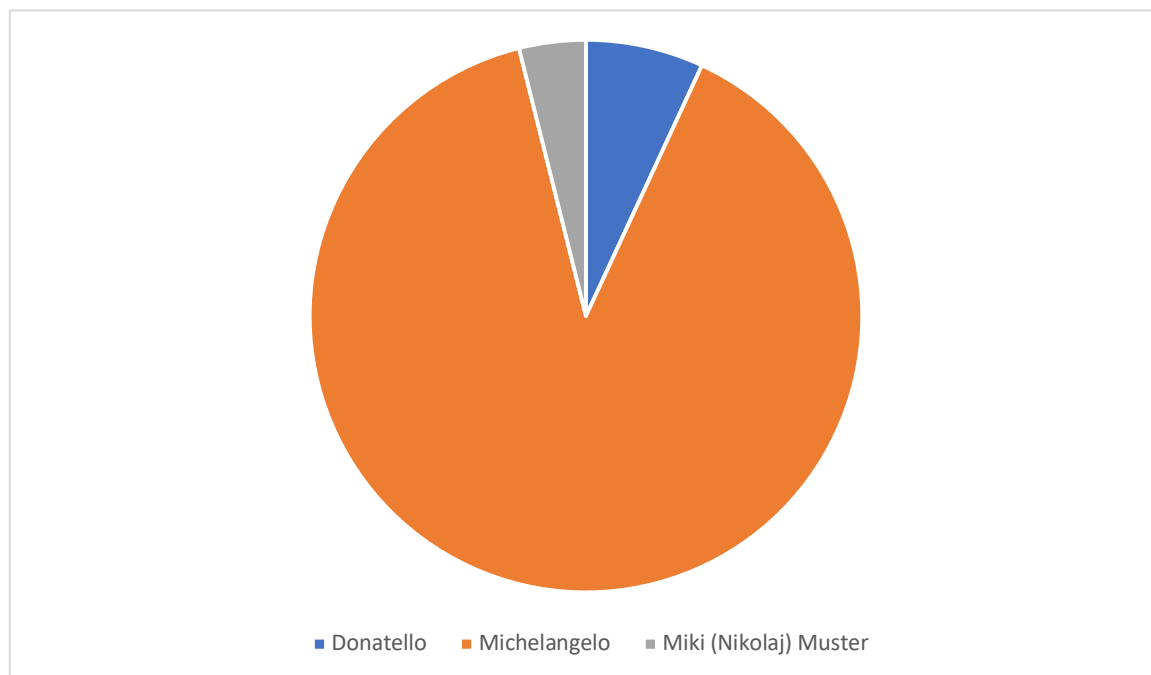
c) Naslov dela: The Muse (1935)

Graf 16: Poznavanje avtorja dela The Muse

Iz grafa je razvidno, da je 82,3 % anketiranih izbralo Pabla Picassa, ki je tudi avtor dela The Muse. 9,9 % sodelujočih je zgrešilo in izbralo Edvarda Muncha, 7,9 % pa Andyja Warhola.

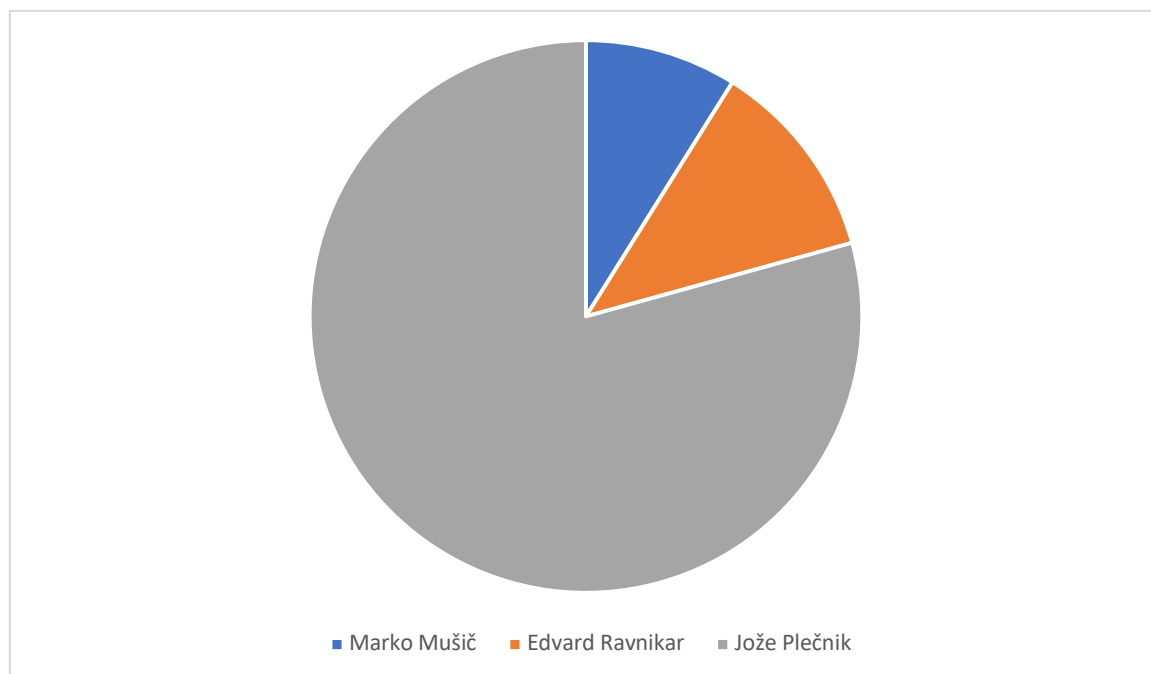
d) Naslov dela: David (1504)

Graf 17: Poznavanje avtorja kipa David

Avtor kipa David je Michelangelo, ki ga je pravilno opredelilo 89,2 % vprašanih. 6,9 % anketiranih se je odločilo za Donatella, za Mikija (Nikolaja) Musterja pa 3,9 % sodelujočih.

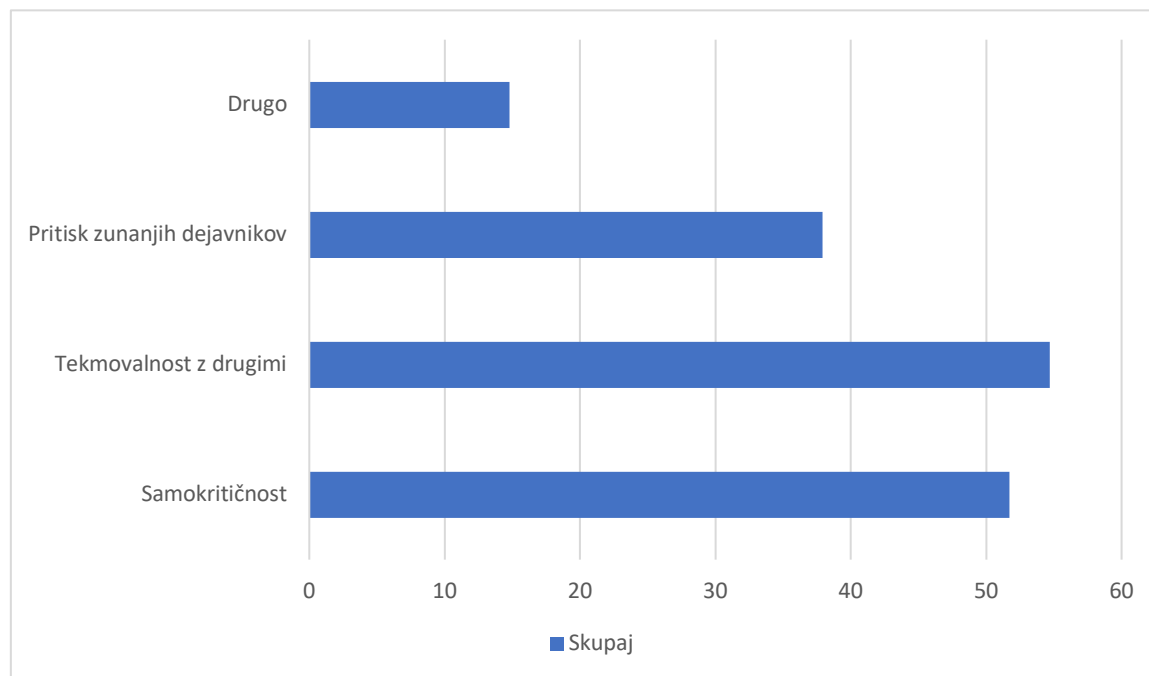
e) Ime objekta: Ljudska posojilnica (1930)

Graf 18: Poznavanje avtorja objekta Ljudska posojilnica

Ljudsko posojilnico in njen slaven vogal je zasnoval Jože Plečnik, ki ga je pravilno umestilo 79,3 % vprašanih. 11,8 % je nepravilno kot avtorja navedlo Edvarda Ravnikarja in 8,9 % anketiranih Marka Mušiča.

3.1.10 Kaj je po vašem mnenju vzrok za napredek v nekem časovnem obdobju?

Graf 19: Vzroki za napredek v nekem časovnem obdobju po mnenju anketirancev

Po mnenju 54,7 % anketiranih je vzrok za napredek v nekem časovnem obdobju tekmovalnost z drugimi. 51,7 % ljudi kot vzrok navaja samokritičnost, 37,9 % pa pritisk zunanjih dejavnikov. 14,8 % anketiranih je razmišljalo drugače, kot vzrok pa so navajali: željo po spremembi, izkušnje skozi prakso, progresivno kulturno in občo politiko, samoiniciativo, konstruktivno kritiko.

3.1.11 Ovrednotenje hipotez

Hipoteza št. 1: *Kritika umetnosti vpliva na njeno izboljšanje.*

To hipotezo lahko potrdimo, saj odgovori v raziskavi stremijo k dejstvu, da kritika v večini primerov pozitivno vpliva na razvijanje umetnostne sposobnosti posameznikov. Poleg tega pa k samemu izboljšanju umetnosti pripomorejo tudi mnogi drugi dejavniki, kot so samokritičnost, tekmovalnost z drugimi, pritisk zunanjih dejavnikov, miselni preskok in izkušnje.

Hipoteza št. 2: *Na ustvarjanje petdeset ali več odstotkov ljudi mnenje drugih pozitivno vpliva.*

To hipotezo lahko potrdimo, saj je velik odstotek anketirancev konstruktivno kritiko drugih, označil kot pozitiven dejavnik, ki doprinaša k njihovem razvijanju znotraj umetniškega izražanja. Majhen odstotek ljudi temu nasprotuje, a na tem mestu se odpre nova razprava o posameznikovi odprtosti za mnenje drugih.

Hipoteza št. 3: *Umetnike kritika potre in jih osiromaši veselja do likovnega izražanja.*

To hipotezo lahko ovržemo, saj nič ne nakazuje na to, da bi anketiranci izgubili veselje do ustvarjanja zaradi kritike. Ljudje so v veliki večini izjavili, da kritike ne sprejemajo z odporom, prav tako pa ta ne vpliva negativno na njihovo ustvarjanje.

Hipoteza št. 4: *Večina umetniških del zaradi samokritičnosti umetnikov ni dostopna javnosti.*

To hipotezo lahko le delno potrdimo. Polovica anketiranih je na vprašanje: »Ali svoja ustvarjena dela skrivate pred ostalimi ljudmi zaradi strahu pred kritiko? » odgovorila z ne, večji del druge polovice z včasih in preostali del z da. Glede na odgovore, pridemo do spoznanja, da je slednje odvisno od posameznika, zaradi česar niti težko povežemo.

Hipoteza št. 5: *Posamezniki so pogosto deležni kritike.*

Hipoteze ne moremo niti potrditi niti ovreči. Odstotek anketirancev, ki se s to trditvijo strinja, je enak odstotku tistih, ki se s tem ne strinjajo. To, da je nekdo deležen kritike, je verjetno odvisno od spleta več okoliščin, kot so položaj človeka, izkušnost v umetnosti in podpora s strani stroke, zato je nesmiselno iskati zaključek.

4 UGOTOVITVE IN ZAKLJUČEK

Glede na refleksije udeležencev, analiziranih v raziskovalnem delu, sklepamo, da je umetnostna kritika lahko zelo kompleksna tema. Na tem mestu dokončno povzemamo sklepe temeljnega raziskovalnega vprašaja: Mora biti umetnost kritizirana, da s sčasoma izboljša?

Če se torej vprašamo po napredku znotraj umetnosti v širšem kontekstu, sta glavna vzroka za izboljšanje nedvomno progresivna kulturna in obča politika, poleg tega pa še ugodni delovni pogoji v kulturi, dobri kuratorji, javni diskurz. Umetnost je vsekakor potrebno gledati v širšem kontekstu kot zgolj popoldansko ustvarjanje posameznika. Umetnik ima umetnost za poklic, ki je vedno pred družbo, napoveduje prihajajoče družbene vzgibe in ponuja zrcalno projekcijo sedanjih in preteklih družbenih ureditev. Prav tako je ta lahko vzrok ali posledica napredka, pri čemer so vzroki zelo kompleksni, saj gre za skupek družbenih dogajanj, tudi za nova dognanja na področju znanosti in umetnosti.

Na drugi strani je pomen kritike na osebni ravni dokaj relativen, saj temelji na oblikovanju človekovega značaja in stališč. Človek se razvija skozi čas, kakor tudi njegovo ustvarjanje. Ena izmed glavnih ugotovitev te raziskovalne naloge je, da človeka kritika ne podžge, ampak ga utrdi. Če ni primerno izrečena, posamezniku pusti boleče posledice, zaradi česar se ta počuti skorajda nesposobnega. Kritika mora biti konstruktivna, saj le na taki človek lahko gradi. Ni pa vedno mračno zasenčena, temveč lahko umetniku pomaga na svoje delo pogledati z drugega zornega kota in je lahko zelo pozitivna stvar tudi takrat, ko izpostavlja pomanjkljivosti. Umetnost med drugim širi obzorja, saj z njeno pomočjo lažje razumemo svet okrog sebe, hkrati pa postajamo kritični do različnih primerov »umetnosti«, ki to niso vselej.

Z raziskovalno nalogo smo dosegli to, kar smo želeli. Kljub temu da so bili mnogi odgovori pričakovani, je bilo veliko takšnih, ki so presenetili, zaradi česar menimo, da bi bilo v bodoče smiselno poseči v globino človekove miselne plati, da bi vsaj malce izognili nevednosti na področju odnosa posameznika do mnenja drugih in bi lažje predvideli njihovo razmišljanje. Slednje bi nam omogočilo primernejše kritiziranje tako naših kot tujih del, hkrati pa bi bili kritiki bolj odprti. Menimo, da je spoznanje vir spremembe, zato želimo zagotoviti relevanten presek in s tem postopoma udeleževati boljše pogoje za rast, tako v umetnosti kot tudi znotraj človeka. Primarno je zavedanje, da sto ljudi, pomeni sto okusov. Slednje kot prelomen miselni preskok dviga razgledanost družbe in nudi primerno konstruktivno mecenstvo.

5 VIRI IN LITERATURA

- [1] ANGELSKY, A. *Umetnostna terapija* (online). 18. 3. 2019. (citirano 21. 1. 2022). Dostopno na naslovu: <http://revijapanika.si/2019/03/18/umetnostna-terapija/>
- [2] BALAN, B. *Vloga in uporaba umetnosti v socialni pedagogiki* (online). 2012. (citirano 21. 1. 2022). Dostopno na naslovu: http://pefprints.pef.unilj.si/779/1/Vloga_in_uporaba_umetnosti_v_SP_Barbara_Balan.pdf
- [3] CAF, B. Umetnostna terapija. *Glasba v šoli in vrtcu*, 2008, let. 13, št. 1, str. 28-33.
- [4] KAPŠ R., P. *Likovna kritika in umetnostna teorija* (online). 1945. (citirano 21. 1. 2022). Dostopno na naslovu: http://www.pojmovnik.si/koncept/likovna_kritika_in_umetnostn/
- [5] KROFLIČ, R. Vzgojna vrednost estetske izkušnje. *Sodobna pedagogika: znanstvena revija za področje vzgoje in izobraževanja v slovenskem prostoru*, 2007, let. 58, št. 3, str. 12-30.
- [6] KROFLIČ, R. *Pomen umetnosti v institucionalni predšolski vzgoji* (online). 29. 1. 2008. (citirano 21. 1. 2022). Dostopno na naslovu: https://www.vrtecvodmat.si/fupld/63/vodmat_umetnost2008.pdf
- [7] LANCASTER, E. *Why Criticism is an Essential Part of an Artist's Life and How to Handle it Like a Pro* (online). 25. 11. 2017. (citirano 21. 1. 2022). Dostopno na naslovu: <https://www.erikalancaster.com/art-blog/why-criticism-is-an-essential-part-of-an-artists-life-and-how-to-handle-criticism-like-a-pro>
- [8] MARTINIQUE, E. *What is the Purpose of Art Criticism Today?* (online). 14. 1. 2017. (citirano 21. 1. 2022). Dostopno na naslovu: <https://www.widewalls.ch/magazine/what-is-the-purpose-of-art-criticism>
- [9] NOVAK, A. *Kritika, rojena iz maternice umetnosti (Baudelaire)* (online). 10. 9. 2019. (citirano 21. 1. 2022). Dostopno na naslovu: <https://www.cd-cc.si/kultura/literatura-in-humanistika/kritika-rojena-iz-maternice-umetnosti-baudelaire>
- [10] SEKAVČNIK, M. *Samokritika – kako jo zmanjšati?* (online). 18. 11. 2020. (citirano 21. 1. 2022). Dostopno na naslovu: <https://mojpogled.com/samokritika-kako-jo-zmanjsati/>
- [11] VOGELNIK, M. *Likovnost v skupini in umetnostna terapija: priročnik za ustvarjalno dožemanje in uporabljanje oblik in barv za vsakogar*. Koper: Zavod Vita, 1996.
- [12] *Arhitektura* (online). 5. 11. 2021. (citirano 21. 1. 2022). Dostopno na naslovu: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Arhitektura>

- [13] *Art criticism* (online). 16. 8. 2021. (citirano 21. 1. 2022). Dostopno na naslovu: https://en.m.wikipedia.org/wiki/Art_criticism
- [14] *Grafično oblikovanje* (online). 23. 11. 2020. (citirano 21. 1. 2022). Dostopno na naslovu: https://sl.wikipedia.org/wiki/Grafi%C4%8Dno_oblikovanje
- [15] *Kiparstvo* (online). 8. 10. 2021. (citirano 21. 1. 2022). Dostopno na naslovu: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Kiparstvo>
- [16] *Krajinska arhitektura* (online). 2. 8. 2020. (citirano 21. 1. 2022). Dostopno na naslovu: https://sl.wikipedia.org/wiki/Krajinska_arhitektura
- [17] *The 10 Essential Types of Art to Know* (online). n. d. (citirano 21. 1. 2021). Dostopno na naslovu: <https://www.vectornator.io/blog/types-of-art>
- [18] *Umetnost* (online). 4. 2. 2021. (citirano 21. 1. 2021). Dostopno na naslovu: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Umetnost>
- [19] *Urbanizem* (online). 30. 5. 2018. (citirano 21. 1. 2022). Dostopno na naslovu: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Urbanizem>
- [20] *Video* (online). 24. 3. 2019. (citirano 21. 1. 2022). Dostopno na naslovu: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Video>
- [21] *Vloga in pomen umetnosti* (online). 21. 12. 2018. (citirano 21. 1. 2022). Dostopno na naslovu: https://dijaski.net/gradivo/ume_sno_vloga_in_pomen_umetnosti_01
- [22] *Ste preveč samokritični?* (online). 19. 1. 2019. (citirano 21. 1. 2022). Dostopno na naslovu: <https://vizita.si/dusevnost/kdaj-je-samokriticnosti-prevec.html>